

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

RAPORT **Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA** **WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO** **ZA LATA 2007-2008**

Sfinansowano ze środków:

Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie

Lublin, wrzesień 2009 r.

Wykonawca:

ATMOTERM S.A.
ul. Łangowskiego 4
45-031 Opole

Zespół realizujący:

Ksenia Czachor – Kierownik
Agnieszka Rosicka – Weryfikator
Aleksandra Banaś
Katarzyna Kędzińska
Marta Marzysz
Ewelina Pakosz
Monika Patoła
Danuta Wunschik

Prace nad „Raportem z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008” prowadzone były przy ścisłej współpracy z Departamentem Rolnictwa i Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie.

WYJAŚNIENIE SKRÓTÓW

b.d.	– brak danych
b.k.d.	– bez kosztów dodatkowych
GDDKiA	– Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GFOŚiGW	– Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
GIOŚ	– Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
IUNG	– Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa
KW PSP	– Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
ODR	– Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie
ZDW	– Zarząd Dróg Wojewódzkich
NFOŚiGW	– Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OZE	– odnawialne źródła energii
PFOŚiGW	– Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PK	– Park Krajobrazowy
PROW	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSP	– Państwowa Straż Pożarna
PN	– Park Narodowy
r.b.d.	- zadanie realizowane, ale brak danych o kosztach
RDLP	– Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ	– Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
RZGW	– Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie
UE	– Unia Europejska
WIOŚ	– Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WFOŚiGW	– Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WZMiUW	– Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
ZPK	– Zespół Parków Krajobrazowych

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	4
1.1. CEL I ZAKRES RAPORTU	4
1.2. METODYKA SPORZĄDZANIA RAPORTU Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	5
1.3. ZAŁOŻENIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA LATA 2008-2011 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2015	6
2. OCENA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2007-2008	7
2.1. CEL REALIZACYJNY: OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODY	9
2.1.1. OCENA SZCZEGÓŁOWA REALIZACJI ZADAŃ	9
2.1.2. OCENA OGÓLNA REALIZACJI CELU OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODY	19
2.2. CEL REALIZACYJNY: ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII	21
2.2.1. OCENA SZCZEGÓŁOWA REALIZACJI ZADAŃ	21
2.2.1.1. MATERIAŁOCHŁONNOŚĆ, WODOCHŁONNOŚĆ, ENERGOCHŁONNOŚĆ I ODPADOWOŚĆ	21
2.2.1.2. WYKORZYSTANIE ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH	22
2.2.1.3. KSZTAŁTOWANIE ZASOBÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA PRZED POWODZIĄ I SKUTKAMI SUSZY	24
2.2.2. OCENA OGÓLNA REALIZACJI CELU ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII	27
2.3. CEL REALIZACYJNY: DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO	27
W ZAKRESIE CELU REALIZACYJNEGO DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO WYZNACZONE ZOSTAŁY NIŻEJ WYMIENIONE OBSZARY DZIAŁAŃ:	27
2.3.1. OCENA SZCZEGÓŁOWA REALIZACJI ZADAŃ	28
2.3.1.1. JAKOŚĆ WÓD	28
2.3.1.2. JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	40
2.3.1.3. GOSPODARKA ODPADAMI	54
2.3.1.4. ODDZIAŁYWANIE HAŁASU	55
2.3.1.5. ODDZIAŁYWANIE PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH	56
2.3.1.6. POWAŻNE AWARIE	57
2.3.2. OCENA OGÓLNA REALIZACJI CELU DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO	60
2.4. CEL REALIZACYJNY: DOSKONALENIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM	62
2.4.1. OCENA SZCZEGÓŁOWA REALIZACJI ZADAŃ	62
2.4.2. OCENA OGÓLNA REALIZACJI CELU DOSKONALENIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM	66
3. OCENA SZCZEGÓŁOWA REALIZACJI ZADAŃ PRZEZ POWIATY	67
4. WSKAŹNIKI WDRAŻANIA PROGRAMU I WSKAŹNIKI MONITOROWANIA	79
4.1. EFEKTY EKOLOGICZNE REALIZACJI PROGRAMU	82
4.2. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA	83
5. NAKŁADY NA REALIZACJĘ PROGRAMU	88
6. PODSUMOWANIE	90
7. WNIOSKI	92

1. WPROWADZENIE

1.1. Cel i zakres raportu

Obowiązek sporządzania raportów z realizacji programów ochrony środowiska wynika z zapisów art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.), która obliuguje do tego organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy. Sporządzony raport przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Województwo Lubelskie posiada opracowany „Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2001-2015”. Pierwszym etapem realizacji ww. programu była „Strategia krótkoterminowa 2001-2003”. Sposób jej realizacji i wyniki zostały przedstawione w „Raporcie z wykonania programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2001-2003”. Kolejny raport dla województwa lubelskiego obejmował zadania zrealizowane w latach 2004-2006 i odnosił się do dokumentu „Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego – Strategia Krótkoterminowa 2004-2006”.

Niniejszy raport jest trzecim tego typu dokumentem i służy ocenie zadań zrealizowanych w latach 2007-2008 wynikających ze zaktualizowanego „Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015” przyjętego Uchwałą Nr XXV/435/08 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 października 2008 r.

1.2. Metodyka sporządzania raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska

Ze względu na brak przygotowanych przez Ministerstwo Środowiska wytycznych w zakresie struktury raportu z realizacji programów ochrony środowiska, metodyka opracowania niniejszego raportu zbliżona jest do „Raportu z Polityki Ekologicznej Państwa za lata 2003-2006” sporządzonego przez Ministerstwo Środowiska. Składa się z oceny opisowej, wskaźnikowej, analizy kosztów i podsumowania. Realizacja przedsięwzięć w niniejszym raporcie wojewódzkim została zaprezentowana w podziale na cele, kierunki i kluczowe działania w ramach podstawowych komponentów środowiska.

W niniejszym raporcie stopień realizacji działań oznaczony został w tabelach strzałkami w następujący sposób:

- ↑ - działanie zrealizowane;
- - działanie w trakcie realizacji;
- ↔ - działanie ciągle;
- ↓ - działanie nie rozpoczęte.

W przypadku zadań rozpoczętych dodatkowo określono w procentach stan zaawansowania prac. Dane do sporządzenia raportu pozyskano w drodze ankietyzacji jednostek zobligowanych w „Programie Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015” do wykonania zadań w latach 2007-2008, a także w oparciu o dostępne raporty. Ankiety rozesłano mailowo oraz za pomocą faxu do wskazanych w Programie jednostek. Łącznie wysłano ok. 257 ankiet (w tym do podmiotów gospodarczych 37 ankiet, do gmin – 198 ankiet, do Kół Łowieckich, Marszałka Województwa, Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Nadleśnictw, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, Parków Krajobrazowych, Starostw – 20 ankiet, i innych). Do ankiet dołączono pełnomocnictwo do zbierania danych przekazane przez Urząd Marszałkowski oraz pismo przewodnie. Odpowiedzi udzieliło ok. 27% ankietowanych. Należy podkreślić, iż badanie ankietowe opatrzone jest pewnym procentem błędu wynikającym z niepełnego dostępu do danych źródłowych i konieczności opierania się na fragmentarycznej ocenie zaistniałych wydarzeń oraz skutków środowiskowych, jakie za sobą niosły. Dodatkowo zebrano i przeanalizowano raporty powiatowe. Z 20 powiatów województwa lubelskiego otrzymano 9 raportów na podstawie, których uzupełniono informacje w tabelach realizowanych zadań. W celu uzupełnienia informacji skorzystano również z danych zawartych w „Sprawozdaniu z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej za rok 2007”. Wartości wskaźników wdrażania i monitorowania zostały określone przy wykorzystaniu danych Głównego Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie.

1.3. Założenia Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015

Celem strategicznym polityki ekologicznej województwa lubelskiego, podobnie jak polityki ekologicznej państwa, jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego województwa (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) oraz harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych. Powyższy cel będzie realizowany poprzez cele realizacyjne, którymi są:

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
- zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii,
- dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem.

Wymienione cele zgodne są z „Polityką ekologiczną państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”. W ten sposób realizacja polityki ekologicznej województwa lubelskiego wpisując się będzie w osiąganie celów polityki państwa. Osiągnięciu powyższych celów służyć będzie realizacja priorytetów ekologicznych w skali województwa. Formułując je wzięto pod uwagę szereg kryteriów, wśród których najważniejsze to:

- wymogi wynikające z: ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.), ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.), ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251 z późn. zm.),
- zgodność z zapisami Traktatu Akcesyjnego,
- zgodność z celami zawartymi w „Polityce ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”,
- zgodność z priorytetami ujętymi w „Strategii rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020” oraz innymi wojewódzkimi dokumentami strategicznymi,
- skala dysproporcji pomiędzy aktualnym stanem środowiska, a wymaganym przez prawo.

Powyższe cele są wyznacznikiem zarówno dla strategii ochrony środowiska, jak i konkretnych przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2007-2008 zmierzających do dalszej poprawy jakości środowiska i zachowania cennych zasobów przyrody. Wspomniane przedsięwzięcia zostały zebrane, zweryfikowane i omówione w kolejnym rozdziale.

2. OCENA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2007-2008

W niniejszym rozdziale dokonano oceny stopnia realizacji poszczególnych zadań przewidzianych do realizacji w latach 2007-2008 w ramach „Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015”. Określono cele realizacyjne, przedstawiono zadania zrealizowane i niezrealizowane z zastosowaniem opisanej wyżej metodyki. W przypadku zadań niezrealizowanych w określonym czasie podano obligatoryjny termin ich zakończenia. Ocena zadań ma charakter jakościowy (stan realizacji działań określony jest za pomocą strzałek: ↑ - działanie zrealizowane; → - działanie w trakcie realizacji; ↔ - działanie ciągłe; ↓ - działanie nie rozpoczęte) oraz ilościowy.

W „Programie Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015” zdefiniowano cele i sposób ich osiągnięcia w zakresie:

- ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody,
- zrównoważonego wykorzystania materiałów, wody i energii,
- dalszej poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- zagadnień systemowych.

Cele ekologiczne do 2015 roku i strategia ich realizacji w okresie lat 2008-2011 (podana poprzez kierunki działań) są bazą dla planu operacyjnego do 2015 roku. Plan operacyjny na lata 2008-2011 zawiera szczegółowe dane nt. przedsięwzięć ważnych w skali województwa wraz z kosztami ich realizacji (w podziale na poszczególne lata) i źródłami finansowania oraz instytucjami odpowiedzialnymi za ich wykonanie. Opracowując plan operacyjny na lata 2008-2011 uwzględniono m.in.:

- przedsięwzięcia zatwierdzone do realizacji przy współfinansowaniu ze środków Funduszu Spójności,
- niektóre przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej zgłoszone do realizacji przez gminy,
- przedsięwzięcia ujęte w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2007-2015, a dotyczące termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz infrastruktury drogowej (wzięto pod uwagę tylko obwodnice),
- przedsięwzięcia przewidziane do współfinansowania przez WFOŚiGW w Lublinie do 2009 roku,

- przedsięwzięcia z zakresu modernizacji i budowy zbiorników małej retencji (wg „Programu małej retencji dla województwa lubelskiego”),
- przedsięwzięcia realizowane przez Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie (ochrona przed powodzią i suszą),
- przedsięwzięcia mające na celu spełnienie wymagań Traktatu Akcesyjnego w zakresie ograniczenia emisji NO_x i SO₂ (zgłoszone przez zakłady energetyki zawodowej),
- przedsięwzięcia związane z wdrażaniem programów ochrony powietrza,
- przedsięwzięcia związane z realizacją programu ochrony przed hałasem dla miasta Lublina,
- przedsięwzięcia zmierzające do ograniczenia emisji niskiej (modernizacja kotłowni, podłączanie do sieci ciepłowniczych, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii),
- przedsięwzięcia priorytetowe zapisane w „Planie gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2011”,
- przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody i krajobrazu (w tym wdrażanie sieci NATURA 2000, inwentaryzacja przyrodnicza gmin),
- przedsięwzięcia związane z realizacją gospodarki leśnej,
- przedsięwzięcia z zakresu edukacji ekologicznej zgłoszone przez starostwa powiatowe i gminy (w tym dofinansowywane ze środków WFOŚiGW w Lublinie).

W raporcie analiza realizacji zapisów „Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015” opierać się będzie na omówieniu stopnia realizacji zadań w ramach czterech wymienionych powyżej priorytetów województwa. Szczegółowy wykaz proponowanych przedsięwzięć na lata 2007-2008 wraz z oceną stanu ich realizacji w podziale na podstawowe komponenty środowiska i kluczowe działania ochronne ujęto w poniższych tabelach.

2.1. Cel realizacyjny: Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody

Pierwszy wojewódzki priorytet realizowany dzięki zapisom „Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015” to ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody. W omawianym programie w ramach niniejszego priorytetu określono jego zakres:

- Przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej w celu wytypowania obszarów cennych przyrodniczo do objęcia ochroną.
- Opracowanie planów ochrony parków krajobrazowych.
- Wdrażanie sieci Natura 2000 - weryfikacja systemu obszarów chronionych oraz włączenie nowych obszarów do sieci Natura 2000.
- Wykorzystywanie kompensacji przyrodniczej jako narzędzia niezbędnego do równoważenia rozwoju gospodarczego i ochrony obszarów Natura 2000.
- Utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.
- Utrzymanie różnorodności gatunków, w tym opracowanie i wdrażanie planów ochrony dla gatunków zagrożonych.
- Wzmocnienie znaczenia ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej w planowaniu przestrzennym.
- Intensyfikacja wdrażania i promocji programów rolnośrodowiskowych.
- Renaturalizacja i poprawa stanu zniszczonych ekosystemów, zwłaszcza wodno-błotnych, rzecznych i leśnych.
- Ochrona obszarów wodno-błotnych.
- Prowadzenie szkoleń i edukacji (formalnej i nieformalnej) w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.

2.1.1. Ocena szczegółowa realizacji zadań

W poniższych tabelach oraz opisach pod nimi omówiono zadania oraz stan ich realizacji zaplanowane do wykonania w ramach omawianego priorytetu realizacyjnego w latach 2007-2008.

Tabela 2.1.1.-1. Przyroda i krajobraz – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

PRZYRODA I KRAJOBRAZ							
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania	
				2007	2008		
1	Opracowanie planów ochrony rezerwatów przyrody	Wojewoda Lubelski RDOŚ ¹	↓	0	0	WFOŚiGW (40%) Środki budżetowe 2007 r. 98% FOŚ, 2% Środki własne, 2008 r. 100% FOŚ 2007 r. - Środki własne 2008 r. - Środki własne 90 %, WFOŚiGW 10%	
2	Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Pojezierze Łęczyńskie”	ZPK Wyżyny Lubelskiej z/s w Lublinie	↓	0	0		
3	Plan ochrony Kazimierskiego Parku Krajobrazowego	ZPK Wyżyny Lubelskiej z/s w Lublinie	↓	0	0		
4	Aktualizacja planu ochrony Poleskiego Parku Narodowego	Poleski Park Narodowy z/s w Urszulinie	↑	b.d.	b.d.		
5	Ochrona ekosystemów Poleskiego PN		↑	197	502		
6	Wzmocnienie procesu wdrażania sieci Natura 2000 w województwie lubelskim	Wojewoda Lubelski RDOŚ ¹	↓	0	0		
7	Ochrona obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Lasy Parczewskie” oraz „Lasy Strzeleckie”	Wojewoda Lubelski RDOŚ ¹	↓	0	0		
8	Dokumentacja do utworzenia nowych obszarów chronionych w województwie lubelskim	Wojewoda Lubelski RDOŚ ¹	↑	9,5	0		
9	Ochrona obszarów Natura 2000 i parków krajobrazowych ZPK Polesia	ZPK Polesia z/s w Chelmie	↑	80	126		
10	Opracowanie „Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie lubelskim w latach 2008-2015”	Samorząd Woj. lubelskiego	↓	b.d.	b.d.		
11	Wykonywanie zabiegów ochronnych w rezerwach przyrody	Wojewoda Lubelski RDOŚ ¹	↑	37,5	18,5		
12	Leczenie i pielęgnacja pomników przyrody	Wojewoda Lubelski	b.d.	60	60		
13	Zabiegi pielęgnacyjne zabytkowej alei drzew uznanej jako pomnik przyrody w pasie drogowym drogi wojewódzkiej Nr 830 w Tomaszowicach	Samorząd Woj. Lubelskiego	↑	b.d.	b.d.		
14	Aktywna ochrona koni biłgorajskich w zachowawczej hodowli w m. Szklarnia	PK „Lasy Janowskie”	↑	73	152		
15	Czynna ochrona żółwia błotnego w parkach Zespołu Parków Krajobrazowych Polesia	ZPK Polesia, Stowarzysz. Lokalna Akcja na Rzecz Środ. Ziemi Chelmskiej	↑	b.d.	b.d.		
16	Czynna ochrona siedlisk kolonii susłów perełkowanych na obszarze Natura 2000 „Świdnik” oraz inwent. kolonii susła perełkow. w 2008 r. w ramach projektu „Ochrona stanowisk susła perełkowanego w Polsce”	Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne, Zamojskie Towarzystwo Przyrodnicze w Zamościu	↑	b.d.	b.d.		
17	Odtworzenie populacji bażanta na terenach poszczególnych obwodów łowieckich i introdukcja bażantów	Koła Łowieckie	↑*	b.d.	b.d.		Środki własne
18	Introdukcja kuropatw na terenie działania dziesięciu kół łowieckich woj. lubelskiego	Polski Związek Łowiecki Zarząd Okręgowy w Lublinie	↑	b.d.	b.d.		66% środki własne, 34% WFOŚiGW

PRZYRODA I KRAJOBRAZ						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
19	Czynna ochrona głuszca	RDLP w Lublinie	↑	18,3	21,4	WFOŚiGW (40%) Środki budżetowe 2007 r. 33 % (środki własne) 11% (budżet) 56% (FOŚ) 2008 r. 63% (środki własne) 37% (OŚ)
20	Leczenie, rehabilitacja i utrzymanie ptaków dzikich ze schorzeniami chirurgicznymi i innymi schorzeniami przebywających w Ośrodku rehabilitacji ptaków dziko żyjących"	Akademia Rolnicza w Lublinie	↑	b.d.	b.d.	
21	Tworzenie nowych pomników przyrody na mocy uchwał rad gminnych	Gminy	↔	5,6*	b.d.	-
22	Dokończenie sporządzenia inwentaryzacji przyrodniczej gmin i ich aktualizacja	Wojewoda, Gminy	→ *	b.d.	100	Budżet państwa, środki gmin, WFOŚiGW
23	Wykonywanie opracowań ekofizjograficznych	Gminy	→ *	40,75	16	Środki gmin
24	Uwzględnianie zapisów „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa” w zakresie ochrony terenów otwartych, tożsamości krajobrazu, kształtowania zabudowy - w studiach kierunków i uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gmin i m.p.z.p.	Gminy	↑*	b.k.d.	b.k.d.	WFOŚiGW (40%) Środki budżetowe
25	Promocja wśród rolników korzyści z zachowania drobno przestrzennych form krajobrazowych (np. miedz, zadrzewień śródpolnych, oczek wodnych, torfowisk, itp.)	Gminy, Pozarządowe Organizacje Ekologiczne (POE)	↓*	b.k.d.	b.k.d.	
Razem koszty w latach 2007-2008: 1 517,55 tys. zł, co stanowi 49,4% kosztów planowanych na te lata (3 071,0 tys. zł)						

* dane niepełne (nie wszystkie podmioty odpowiedzialne za realizację przekazały informacje),

¹ zmiana kompetencji organu realizującego zadanie wynika z wejścia w życie Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

Poniżej opisano, na podstawie zebranych ankiet i raportów, zadania zamieszczone w tabeli i istotne z punktu widzenia spełnienia przez województwo lubelskie celów środowiskowych w latach 2007-2008. Działaniom nadano numery zgodne z liczbą porządkową w powyższej tabeli.

Działanie 1: Opracowanie planów ochrony rezerwatów przyrody

Zadanie zostało zaplanowane do realizacji na rok 2008. Jego koszt został oszacowany na 100 tys. zł. Z przysłanej ankiety nie wynika przyczyna niezrealizowania zadania w planowanym terminie.

Działania 2, 3: Plan ochrony Parku Krajobrazowego

Z danych przekazanych przez ZPK Wyżyny Lubelskiej z/s w Lublinie wynika, że z realizacji zadań zrezygnowano z powodu braku środków własnych.

Działanie 4: Aktualizacja planu ochrony Poleskiego Parku Narodowego

Z danych zamieszczonych na stronie internetowej Poleskiego Parku Narodowego wynika, że w 2008 r. na Aktualizację planu ochrony Poleskiego Parku Narodowego Park otrzymał dotację w wysokości 30 tys. zł z WFOŚiGW. Wg sprawozdania WFOŚiGW przeprowadzono I etap aktualizacji planu.

Działanie 5: Ochrona ekosystemów Poleskiego PN

Z informacji zawartych w „Sprawozdaniu z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej za rok 2007 r.” wynika, że w 2007 r. Fundusz przekazał Poleskiemu Parkowi Narodowemu kwotę 71,934 tys. zł na prace mające na celu ochronę ekosystemów wodno-torfowiskowych. Projekt ten był współfinansowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Wg danych zamieszczonych na stronie internetowej Poleskiego Parku Narodowego w 2008 r. na ochronę ekosystemów Park otrzymał dotację z WFOŚiGW w wysokości 74 tys. zł.

Jak wynika ze sprawozdania WFOŚiGW, w 2008 r. Park prowadził prace mające na celu ochronę ekosystemów wodno-torfowiskowych. Projekt ten współfinansował również Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Działanie 11: Wykonywanie zabiegów ochronnych w rezerwach przyrody

Z informacji zawartych w „Sprawozdaniu z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej za rok 2007 r.” wynika, że wykonano zabiegów ochronnych w następujących rezerwach przyrody: „Skarpa Dobrska”, „Wolwinów”, „Rogów”, „Wieprzec”, „Pastwiska nad Huczwą”, „Popówka”, „Podzamcze”, natomiast Zespół Parków Krajobrazowych Polesia w rezerwacie „Stawska Góra”.

Z informacji przekazanych przez RDOŚ wynika, że na realizację tego zadania wydano w 2007 r. 37,5 tys. zł, a w 2008 - 18,5 tys. zł. Środki pochodziły z WFOŚiGW oraz budżetu wojewody.

Działanie 13: Zabiegi pielęgnacyjne zabytkowej alei drzew uznanej jako pomnik przyrody w pasie drogowym drogi wojewódzkiej Nr 830 w Tomaszowicach

Z raportu WFOŚiGW wynika, że w ramach konserwacji drzewostanu zabiegom leczniczo-pielęgnacyjnym poddano zabytkową aleję lipową uznaną jako pomnik przyrody w Tomaszowicach.

Działanie 14: Aktywna ochrona koni biłgorajskich w zachowawczej hodowli w m. Szklarnia

W 2008 r. Park Krajobrazowy „Lasy Janowskie” kontynuował działania związane z aktywną ochroną koni biłgorajskich w zachowawczej hodowli w miejscowości Szklarnia. Przeprowadzone zabiegi służyły jednocześnie zachowaniu śródleśnych łąk na terenie obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Lasy Janowskie”.

Działanie 17: Odtworzenie populacji bażanta na terenach poszczególnych obwodów łowieckich i introdukcja bażantów

Zarząd Okręgowy PZŁ w Chełmie poinformował, że w 2007 r. w związku z realizacją zadania „Introdukcja zwierzyny drobnej” na terenie okręgu chełmskiego wypuszczono z łowiska 92 szt. zajęcy, 450 szt. kuropatw i 3126 szt. bażantów. Natomiast w 2008 r. wypuszczono z łowiska 23 szt. zajęcy i 1460 szt. bażantów.

Z informacji zawartych w „Sprawozdaniu z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej za rok 2007 r.” wynika, że Fundusz w ramach zadania restytucji i reintrodukcji gatunków dofinansował działania kół łowieckich mających na celu zwiększenie populacji bażanta i kuropatwy kwotą 36 130 zł.

Działanie 18: Introdukcja kuropatw na terenie działania dziesięciu kół łowieckich woj. Lubelskiego

W ramach zadania w 2006 r. zakupiono kuropatwy z przeznaczeniem dla 10 kół łowieckich na łączną kwotę 24 tys. zł. Kuropatwy zostały wypuszczone w łowisko w roku 2007.

Działania: 15, 16, 19, 20

W 2007 r. Stowarzyszenie Lokalna Akcja na Rzecz Ochrony Środowiska Ziemi Chełmskiej podjęło działania mające na celu czynną ochronę żółwia błotnego w chełmskich parkach krajobrazowych (Działanie 15: Czynna ochrona żółwia błotnego w parkach Zespołu Parków Krajobrazowych Polesia). Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie prowadziła czynną ochronę głuszca. Zamojskie Towarzystwo Przyrodnicze w Zamościu - ochronę stanowisk susła perełkowanego. Akademia Rolnicza w Lublinie prowadziła Ośrodek Rehabilitacji Dzikich Zwierząt, a Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne w Lublinie - monitoring rzadkich gatunków ptaków i nietoperzy na Lubelszczyźnie.

W 2008 r. podjęto działania mające na celu ratowanie zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową. Stowarzyszenie Lokalna Akcja na Rzecz Ochrony Środowiska Ziemi Chełmskiej w dalszym ciągu prowadziło prace na rzecz czynnej ochrony żółwia błotnego w chełmskich parkach krajobrazowych, a Zamojskie

Towarzystwo Przyrodnicze w Zamościu ochronę stanowisk susła perełkowanego. Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt przy Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie kontynuował prace związane z leczeniem, rehabilitacją i utrzymaniem dzikich ptaków (zadanie dofinansowane z WFOŚ kwotą 12 000 zł). W 2008 roku w ośrodku przebywało 440 ptaków, z czego 246 powróciło do środowiska naturalnego.

Działanie 21: Tworzenie nowych pomników przyrody na mocy uchwał rad gminnych

Z ankietyzacji gmin wynika, że zadanie zrealizowane zostało w Gminie Biłgoraj, która poniosła koszty na ten cel w wysokości 5,6 tys. zł.

Działanie 22: Dokończenie sporządzenia inwentaryzacji przyrodniczej gmin i ich aktualizacja

Z otrzymanych ankiet wynika, że zadanie zrealizowane zostało w gminie Hańsk. Gmina nie poniosła z tego tytułu dodatkowych kosztów oraz w gminie Trzydnik Duży, która poniosła koszty na realizację tego zadania w wysokości 1,3 tys. zł przy czym zaznaczyć należy, że odpowiedzi na ankietę udzieliło 51 gmin, co stanowi ok. 25% wszystkich ankietowanych gmin.

Działanie 23: Wykonywanie opracowań ekofizjograficznych

Zadanie zrealizowało 6 gmin: Terespol, Milejów, Hrubieszów, Wisznice, Siedliszcze oraz Puchaczów. Na realizację zadania wydano łącznie 56,75 tys. zł ze środków własnych gmin.

Tabela 2.1.1.-2. Zieleń miejska – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

ZIELEŃ MIEJSKA						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Urządzanie terenów zieleni, w tym skwerów, parków dzielnicowych, przebudowa pasów zieleni, ogródków botanicznych (łącznie z opracowaniem projektów), rewaloryzacja zieleni w zabytkowych parkach oraz bieżące utrzymanie zieleni	Gminy, Muzea, powiaty, inne	↔	585,29	2024,48	WFOŚiGW, PFOŚiGW Środki własne gmin
2	Leczenie (w tym zwalczanie szrotówka kasztanowcowiaczka), pielęgnacja drzewostanów oraz nasadzenia drzew i krzewów (m.in. parki, cmentarze, parki miejskie, itp.)		↔	58,044	104,004	WFOŚiGW
Razem koszty w latach 2007-2008: 2771, 82 tys. zł, co stanowi 57,2% kosztów planowanych na te lata (4850,0 tys. zł)						

Poniżej opisano zadania zamieszczone w tabeli i istotne z punktu widzenia spełnienia przez województwo lubelskie celów środowiskowych w latach 2007-2008. Działaniom nadano numery zgodne z liczbą porządkową w powyższej tabeli.

Działanie 1: Urządzanie terenów zieleni

W 2007 roku w ramach działań na rzecz ochrony przyrody urządzano tereny zieleni wokół obiektów: Politechniki Lubelskiej, Domu Pomocy Społecznej w Jadwinowie, Muzeum Henryka Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej, Parafii Rzymsko - Katolickich: w Ćmiłowie, Holeszowie, Krupem, Tarnogórze. Nasadzenia drzew i krzewów prowadzone były także przez samorządy terytorialne m.in.: Powiat Łukowski, Powiat Krasnostawski, Powiat Kraśnicki, Gminy: Miasto Lublin, Miasto Łuków, Głusk, Fajstowice, Jastków, Opole Lubelskie, Potok Wielki, Siennica Różana, Strzyżewice, Ulan Majorat. Zmodernizowano także pas zieleni pomiędzy osiedlami Niemcewicza i Leśnym w Puławach. Gmina Modliborzycze dokonała odtworzenia szaty roślinnej w parku osiedlowym w Modliborzycach. W 2007 r. Gmina Miasto Lublin rozpoczęła prace związane z organizacją parku w dzielnicy mieszkaniowej „Czuby” w Lublinie.

Ponadto, w 2007 r. wykonywano prace leczniczo-pielęgnacyjne drzew na terenie zabytkowych parków w Gardzienicach, Hnieszowie, Jabłoni, Lubartowie, Nałęczowie, Rejowcu Fabrycznym. Wspierano rewaloryzację zieleni zabytkowych zespołów pałacowo-parkowych Muzeum Zamoyskich w Kozłowie, Domu Muzyki Kraczevice. Wykonano zabiegi leczniczo-pielęgnacyjne zabytkowej alei lipowej w Olesinie. Dokonano konserwacji drzew w pasach drogowych dróg miejskich w Puławach. Kościół Rektoralny w Lublinie kontynuował leczenie drzew na terenie zabytkowego cmentarza przy ul. Lipowej w Lublinie. Prace leczniczo- pielęgnacyjne drzew prowadzono także na posesjach: Niepublicznego Zakładu Opiekuńczo- Leczniczego Hospicjum „Santa Galla” w Łabuńkach, Samodzielnego Publicznego Sanatorium Rehabilitacyjnego dla Dzieci w Krasnobrodzie i Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Hrubieszowie. Ponadto dzięki staraniom Urzędu Miejskiego w Lublinie kompleksowym zabiegom leczniczo-pielęgnacyjnym poddano 437 drzew na terenie miasta Lublina, w tym: drzewa przyuliczne, osiedlowe, na obszarze zabytkowych parków i cmentarzy.

W 2008 r. miasto Lublin kontynuowało prace związane z organizacją parku w dzielnicy mieszkaniowej „Czuby”, Gmina Miasto Łuków przeprowadziła I etap rewaloryzacji i modernizacji parku miejskiego, Gmina Miasto Puławy zmodernizowała skwer przy ul. Kujawskiego, Politechnika Lubelska kontynuowała urządzanie parku na terenach przez nią administrowanych. Leczone również drzewa przyuliczne, osiedlowe, na posesjach zabytkowych kościołów i cmentarzy.

Działanie 2: Leczenie (w tym zwalczanie szrotówka kasztanowcowiaczka), pielęgnacja drzewostanów oraz nasadzenia drzew i krzewów

W 2007 roku podejmowano działania mające na celu walkę ze szrotówką kasztanowcowiaczkiem stosując aktualnie dostępne i zatwierdzone w Polsce metody. Prace w tym zakresie podjęły miasta: Chełm, Krasnystaw, Lublin oraz gminy Krasnobród i Siennica

Różana, które uzyskały na ten cel łączną pomoc z WFOŚiGW w wysokości 53,245 tys. zł. Zastosowano metody: opasek lepowych, grabienia i palenia liści, użycia biopreparatu.

W 2008 roku kontynuowano walkę ze szrotówkiem kasztanowcowiaczkiem, prace w tym zakresie podjęły miasta: Chełm, Krasnystaw, Lublin oraz Gminy: Rejowiec Fabryczny i Ruda - Huta, które uzyskały na ten cel pomoc z WFOŚiGW w wysokości 56,913 tys. zł.

Z ankietyzacji wynika, że zadanie realizowało 9 gmin (na 51 gmin, które udzieliło odpowiedzi), są to: Wola Mysłowska, Hańsk, Wisznice, Trawniki, Stoczek Łukowski, Krasnobród, Markuszów, Puławy oraz Łęczna. Środki wydane na ten cel w 2007 r. to 4,799 tys. zł, a w 2008 r. – 47,091 tys. zł.

Tabela 2.1.1.-3. Lasy – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

LASY						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Ekspozowanie funkcji społecznych lasu: Edukacja społeczeństwa w zakresie wiedzy leśnej, konieczności przestrzegania norm obowiązujących w lesie, idei zrównoważonego rozwoju lasów, itp. (w oparciu o „Program edukacji leśnej społeczeństwa na lata 2004-2014)	Nadleśnictwa, RDLP Lublin	↑	407,9	288,7	75% środki własne, 25% budżet państwa
2	Realizacja ochrony lasów w oparciu o plany urządzania lasów i uproszczone plany urządzania lasów (w tym opracowanie brakujących oraz ich aktualizacja) ¹	Nadleśnictwa, Starostowie, RDLP Lublin	↔	6357,3	5770,5	PFOŚiGW, Środki własne
3	Zalesianie gruntów prywatnych (w tym grunty nieużytkowane rolniczo i grunty rolne) ¹	Starostwa Powiatowe, Właściciele gruntów	↔	b.d.	b.d.	PROW, środki właścicieli
4	Zalesianie gruntów porolnych na terenach Lasów Państwowych	RDLP Lublin	↑	179,6	196,1	100% budżet państwa
Razem koszty w latach 2007-2008: 13 200,1 tys. zł, koszty planowane na te lata 7700,0 tys. zł						

¹ informacja na podstawie raportów powiatowych

Tabela 2.1.1.-4. Gleby – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

GLEBY						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Wprowadzenie do m.p.z.p. konieczności ochrony gleb klasy I-IV i racjonalnego gospodarowania ich zasobami	Gminy	→	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
2	Promowanie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej	Gminy, ODR	→*	1*	1*	b.d.
3	Promocja programów rolnośrodowiskowych ¹	Gminy, Powiaty, ODR	↔	b.k.d.	b.k.d.	Fundusze UE, b.d.
4	Wspieranie i promocja gospodarstw ekologicznych ¹		↔	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
5	Monitoring gleb zgodnie z wymaganiami prawnymi (w cyklach 5-letnich)	GIOS, IUNG w Puławach	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6	Kontynuacja monitoringu gleb w zakresie odczynu i szkolenia z zakresu potrzeb wapnowania gleb (realizacja programu zmniejszenia kwasowości gleb)	IUNG w Puławach, Oddział Stacji Chemiczno-Rolniczej w Lublinie, ODR	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
7	Kontynuacja monitoringu w zakresie zasobności gleb w fosfor, potas i magnez oraz szkolenia z zakresu znaczenia zasobności gleb dla wielkości plonów (realizacja programu poprawy zasobności gleb)		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
8	Wskazanie w powiatowych programach ochrony środowiska terenów przeznaczonych do rekultywacji i ustalenie kolejności jej wykonania	Powiaty	↑	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
9	Realizacja „Programu zabezpieczenia wąwozów lessowych przed erozją”	Wojewoda	→ 60 %	7	9,5	69,5% dotacja celowa 30,5% udział własny samorządów
10	Rekultywacja terenów zdegradowanych (w tym m.in.: rekultywacja przez zalesienie terenów w otoczeniu ZA „Puławy” S.A., odwodnienie gruntów wsi Kaniwola / Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., rekultywacja gruntów realizowana przez gminy) ¹	Właściciele i zarządcy terenów, Powiaty, Gminy	↔*	b.d.	b.d.	b.d.
11	Rekultywacja składowisk wyłączonych z użytkowania	Gminy, Zarządzający składowiskami	→	Koszty uwzględnione w Planie Gospodarki Odpadami		b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 18,5 tys. zł, co stanowi 0,1% kosztów planowanych na te lata (16 910,0 tys. zł)						

* dane niepełne (nie wszystkie podmioty odpowiedzialne za realizację przekazały informacje)

¹ dane na podstawie raportów powiatowych oraz ankietyzacji gmin

Poniżej opisano zadania zamieszczone w tabeli i istotne z punktu widzenia spełnienia przez województwo lubelskie celów środowiskowych w latach 2007-2008. Działaniom nadano numery zgodne z liczbą porządkową w powyższej tabeli.

Działanie 2: Promowanie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej

Na 51 otrzymanych ankiet, tylko jedna gmina zgłosiła realizację zadania – gmina Trawniki w latach 2007-2008 poniosła na ten cel 2 tys. zł

Działanie 3: Promocja programów rolnośrodowiskowych

Z ankietyzacji gmin wynika, że na 52 gminy, od których otrzymano odpowiedzi dwie gminy realizowały zadanie (Trzeszczany oraz Potok Górny). Zadanie było realizowane przez powiaty i w raportach powiatowych znajduje się sprawozdanie z realizacji tego zadania (informacja na podstawie 9 raportów).

Działanie 4: Wspieranie i promocja gospodarstw ekologicznych

Z ankietyzacji gmin wynika, że na 52 gminy, od których otrzymano odpowiedzi jedna realizowała zadanie (gmina Potok Górny). Zadanie było realizowane przez powiaty i w raportach powiatowych znajduje się sprawozdanie z realizacji tego zadania (informacja na podstawie 9 raportów).

Działanie 10: Rekultywacja terenów zdegradowanych (w tym m.in.: rekultywacja przez zalesienie terenów w otoczeniu ZA „Puławy” S.A., odwodnienie gruntów wsi Kaniwola / Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., rekultywacja gruntów realizowana przez gminy)

W 2008 r. kontynuowano realizację zagospodarowania leśnego strefy ochronnej Zakładów Azotowych Puławy S.A. Żadna z 52 gmin, od których otrzymano odpowiedzi nie realizowała zadania.

Działanie 11: Rekultywacja składowisk wyłączonych z użytkowania

Zadania podjęte w 2007 r. w ramach przedsięwzięć z zakresu „Rekultywacja składowisk wyłączonych z użytkowania” związane były z rekultywacją składowiska odpadów komunalnych „Wilcze Doły” w Kraśniku. Związek Międzygminny Strefa Usług Komunalnych w Kraśniku uzyskał na ten cel pożyczkę z WFOŚiGW w kwocie 600 tys. zł, co stanowiło ok. 33% planowanego kosztu inwestycji. Zadanie obejmowało rekultywację techniczną i biologiczną terenu o powierzchni 2,58 ha z systemem pozyskiwania biogazu oraz jego wykorzystania do ogrzewania obiektów sąsiadujących z obszarem rekultywowanym.

Inne realizowane w 2007 r. zadania to: I-szy etap rekultywacji miejskiego składowiska odpadów w Krasnymstawie (koszt 624,143 tys. zł) oraz rekultywacja składowiska w m. Dęby (koszt 56,941 tys. zł).

Tabela 2.1.1.-5. Zasoby kopalin – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

ZASOBY KOPALIN						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Aktualizacja inwentaryzacji złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska dla obszaru województwa lubelskiego ¹	Marszałek (Geolog Wojewódzki) Starostowie	↑	b.d.	b.d.	b.d.
2	Kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacja nielegalnych eksploatacji ¹	Okręgowy Urząd Górniczy w Lublinie, Marszałek, Starostowie, Prowadzący eksploatację	↔	b.d.	b.d.	b.d.
3	Ochrona obszarów występowania złóż kopalin przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym eksploatację poprzez wprowadzanie do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i m.p.z.p. odpowiednich zapisów ²	Gminy	↔	b.k.d.	30 ²	b.d.
4	Rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych	Koncesjonariusze	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: b.d., koszty planowane: b.k.d.						

¹ dane na podstawie raportów powiatowych

² dane na podstawie ankietyzacji gmin (zadanie realizowały dwie gminy: Hańsk – b.k.d. oraz Wisznice – koszt 30 tys. zł.)

2.1.2. Ocena ogólna realizacji celu ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody

W ramach omawianego celu ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody w latach 2007-2008 zaplanowano do realizacji 46 zadań. Spośród omawianych zadań jednostki organizacyjne odpowiedzialne za ich realizację podjęły się 30 zadań, w tym 15 zadań zostało zrealizowanych. Pozostałe to zadania ciągłe lub te, których realizacja została rozpoczęta. W ramach zadań dotyczących ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrodniczych najczęściej środków udało pozyskać się z WFOŚiGW, w szczególności na aktualizację planu ochrony Poleskiego Parku Narodowego, ochronę ekosystemów Poleskiego PN, aktywną ochronę koni biłgorajskich w zachowawczej hodowli w m. Szklarnia, czynną ochronę żółwia błotnego w parkach Zespołu Parków Krajobrazowych Polesia, czynną ochronę siedlisk kolonii susłów perełkowanych na obszarze Natura 2000 „Świdnik” oraz inwentaryzację kolonii susła perełkowego, dokumentację do utworzenia nowych obszarów chronionych w województwie lubelskim oraz wykonywanie zabiegów ochronnych w rezerwatach przyrody. Zadania

pierwotnie przydzielone w Programie Wojewodzie, w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, zostały przekazane Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska.

Pozostałe zadania dotyczące ochrony zieleni miejskiej, gleby, lasu czy zasobów kopalnych prowadzone były przez wyznaczone do tego instytucje. W szczególności w dużym stopniu realizowano zadania:

- Promowanie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,
- Promocja programów rolnośrodowiskowych,
- Wspieranie i promocja gospodarstw ekologicznych,
- Wskazanie w powiatowych programach ochrony środowiska terenów przeznaczonych do rekultywacji i ustalenie kolejności jej wykonania,
- Realizacja ochrony lasów w oparciu o plany urządzania lasów i uproszczone plany urządzania lasów (w tym opracowanie brakujących oraz ich aktualizacja),
- Zalesianie gruntów prywatnych (w tym grunty nieużytkowane rolniczo i grunty rolne),
- Urządzanie terenów zieleni, w tym skwerów, parków dzielnicowych, przebudowa pasów zieleni, ogródków botanicznych (łącznie z opracowaniem projektów), rewaloryzacja zieleni w zabytkowych parkach oraz bieżące utrzymanie zieleni,
- Leczenie (w tym zwalczanie szrotówka kasztanowcowiaczka), pielęgnacja drzewostanów oraz nasadzenia drzew i krzewów (m.in. parki, cmentarze, parki miejskie, itp.).

2.2. Cel realizacyjny: Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii

Najważniejszymi kierunkami działań przewidzianych w omawianym Programie w zakresie celu zrównoważonego wykorzystania materiałów, wody i energii są:

- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (wdrożenie „Programu Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego”
- Prowadzenie działań energooszczędnych w mieszkalnictwie i budownictwie poprzez stosowanie energooszczędnych materiałów budowlanych oraz wykonywanie termomodernizacji, szczególnie w obiektach użyteczności publicznej
- Wdrażanie programów efektywnego wykorzystania wody w przemyśle, w tym zamkniętych jej obiegów
- Ochrona przed powodzią i suszą (budowa, rozbudowa i modernizacja zbiorników retencyjnych ujętych w „Programie gospodarki wodnej województwa lubelskiego” i w „Programie małej retencji dla województwa lubelskiego” oraz odbudowa melioracji podstawowych i szczegółowych).

2.2.1. Ocena szczegółowa realizacji zadań

2.2.1.1. Materiałochłonność, wodochłonność, energochłonność i odpadowość

W ostatnich latach dąży się do optymalizacji zużycia surowców, wody i energii. Dotyczy to zarówno procesów produkcyjnych, jak również wykorzystania mediów w gospodarce komunalnej. Działania oszczędnościowe podejmowane są w celu obniżania kosztów produkcji oraz przeciwdziałania przekroczeniom standardów emisyjnych, co często wiąże się ze wzrostem opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Jednakże biorąc pod uwagę prognozowany wzrost gospodarczy i ciągle wysokie koszty zużycia energii na jednostkę produktu, trudno będzie utrzymać uzyskane wartości.

W Programie określono kierunki działań na lata 2008-2011 i są to:

- działania związane z oszczędnym gospodarowaniem surowcami naturalnymi,
- ograniczanie zużycia wody i energii oraz ograniczanie powstawania odpadów u źródła.

Najważniejszym instrumentem wprowadzania oszczędności w tych aspektach jest realizacja postanowień dyrektywy IPPC12, (przetransponowanej do polskiego ustawodawstwa ustawą Prawo ochrony środowiska), która wprowadza dla wybranych rodzajów instalacji konieczność uzyskania pozwolenia zintegrowanego i ustalenia w nim pozwoleń emisyjnych na podstawie najlepszych dostępnych technik (tzw. BAT). Innym

instrumentem może być wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego oraz systemów jakości produktów czy usług.

W celu propagowania oszczędności wody i energii przez mieszkańców prowadzone są różne akcje uświadamiające przez gminy lub dostawców poszczególnych mediów. Takim działaniem jest także odpowiednia polityka cenowa dostawców mediów, specjalne taryfy itp.

Główne kierunki działań na lata 2008-2011 to:

- Modernizacja procesów przemysłowych w kierunku osiągnięcia normatywów najlepszej dostępnej techniki (BAT).
- Promowanie działań zmierzających do zmniejszenia zużycia wody i podniesienia efektywności wykorzystania energii w gospodarce komunalnej.
- Zwiększenie sprawności wytwarzania energii i zmniejszenie strat energii w przemyśle.
- Eliminacja strat wody w sieci.

2.2.1.2. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych

Działania związane z możliwością budowy obiektów OZE zostały zasygnalizowane w „Programie Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego” opracowanym w 2006 r. W treści tego programu znajdujemy stwierdzenia, iż możliwa jest budowa obiektów OZE:

- zgłoszonych przez samorządy gmin, zarządców systemów energetycznych lub prywatnych inwestorów;
- proponowanych w miejscach, w których zasoby OZE i warunki techniczne to uzasadniają;
- o charakterze badawczo-pilotażowym w rejonach, które ze względu na istniejące uregulowania planistyczne oraz duże zapotrzebowanie społeczne traktowane są jako preferowane dla wykorzystania OZE.

W wyjaśnieniu opisano, że do inwestycji zgłoszonych należą głównie kotłownie przewidywane do opalania drewnem lub słomą, agrorafinerie oraz instalacje przy oczyszczalniach przeznaczone do wykorzystania biogazu. Druga grupa to przedsięwzięcia: małe elektrownie wodne związane z istniejącymi lub projektowanymi budowlami piętrzącymi, a także odwierty badawcze do rozpoznania zasobów wód geotermalnych. W trzeciej grupie przedsięwzięć mieszczą się te spośród proponowanych odwiertów badawczych, których celem powinno być rozpoznanie możliwości wykorzystania wód geotermalnych dla celów balneologicznych. Lokalizacje te znajdują się w strefach „C” ochrony uzdrowiskowej.

W 2006 r. zgłoszono 132 funkcjonujące na terenie województwa lubelskiego obiekty OZE. Wśród nich największą grupę stanowiły lokalne kotłownie opalane słomą bądź drewnem. Takich obiektów w województwie pracowało wówczas 35, w tym: 25 kotłowni opalanych słomą i 10 kotłowni opalanych drewnem. Samorządy zgłosiły też plany realizacji dalszych 18 kotłowni na biomasę. Kolejną liczną grupę funkcjonujących obiektów OZE stanowią małe elektrownie wodne (MEW). W 2006 r. na terenie województwa działało 19 MEW o łącznej zainstalowanej mocy około 1,4 MW. W Programie rozwoju alternatywnych źródeł zaproponowano 22 potencjalne lokalizacje kolejnych obiektów małych elektrowni wodnych. Pojawily się także pierwsze przykłady wykorzystania nowych dziedzin energetyki na bazie alternatywnych źródeł energii. Na terenie województwa w 2006 r. pracowało 17 kolektorów słonecznych. Energia słoneczna wykorzystywana jest głównie przez użytkowników indywidualnych na potrzeby własne. Ponadto w pasach dróg krajowych nr 12, 17, 19 i 74 zlokalizowane są znaki drogowe zasilane z modułów fotowoltaicznych. Zgłoszono plany realizacji dalszych 32 kolektorów słonecznych.

Dla realizacji celów w zakresie energetyki odnawialnej w województwie lubelskim służyły następujące działania:

- Propagowanie na szeroką skalę wśród samorządów lokalnych i ludności miejscowej idei szerszego zastosowania OZE.
- Zainteresowanie regionem inwestorów z zakresu sektora odnawialnych źródeł energii.
- Propagowanie nowoczesnych technologii i urządzeń przetwarzających energię ze źródeł odnawialnych na nośniki użyteczne we wszystkich sferach: produkcji, usług i konsumpcji.
- Popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w sferze rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych.
- Szeroka informacja na temat występowania OZE w regionie i możliwości jej pozyskania.
- Informacja na temat możliwości pozyskania środków finansowych na inwestycje związane z wykorzystywaniem OZE.
- Propagowanie szerszego wykorzystania odpadów rolnych poprodukcyjnych do produkcji biomasy.

W 2007 r. zrealizowano dwanaście projektów polegających na instalacji kolektorów słonecznych do pozyskiwania ciepłej wody i wspomaganie systemów grzewczych, trzy

dotyczyły wykorzystania biomasy jako źródła energii, a jeden to rozpoczęta w 2006 r. budowa małej (22 kW) elektrowni wodnej zlokalizowanej na rzece Chodelce w Kolonii Szczekarków.

Inne przedsięwzięcia zrealizowane w roku 2007 to:

- budowa instalacji solarnej w Bursie Międzyszkolnej Nr 2 w Zamościu (koszt 391.715 zł),
- budowa kotłowni o mocy 1.200 kW opalanej słomą dla potrzeb Urzędu Gminy, Szkoły Podstawowej i Gimnazjum, Domu Kultury, Ośrodka Zdrowia i trzech bloków mieszkalnych w Janowie Podlaskim (koszt 1,95 mln zł).

2.2.1.3. Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy

Tabela 2.2.1.3.-1. Ochrona przed powodzią i suszą – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

OCHRONA PRZED POWODZIĄ I SUSZĄ - przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Zbiornik wodny Nielisz	Województwo Lubelskie (WZMiUW w Lublinie)	↑	1 323	1 448	2007 r. - Budż. Wojewody – 18,9 WFOŚiGW – 81,1 2008 r. - Budż. Wojewody – 26,8 WFOŚiGW – 29,4 Rez. Celowa Budż. Państwa – 43,8
2	Polder Stężyczko-Maciejowicki z budowlami odwadniającymi i użytkowymi z pompownią w Prażmowie i służą w Młynkach	WZMiUW w Lublinie	→ Opracowywana jest Koncepcja Programowo - Przestrzenna	b.d.	b.d.	Środki UE (75%), Budżet Państwa (25%)
3	Zbiornik Mytycze - zabudowa wyrw w skarpie odwodnej m. Rozkopaczew, Gm. Ostrów Lubelski	WZMiUW w Lublinie	↑	74	b.d.	Budż. Wojewody
4	Odbudowa zbiornika w m. Dratów, Gm. Ludwin	WZMiUW w Lublinie	↓ Realizacja w zależności od uzyskanych środków	0	0	b.d.
5	Budowa zbiorników małej retencji w ramach zagospodarowania doliny rzeki Uherki	Gmina Miasto Chełm	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

OCHRONA PRZED POWODZIĄ I SUSZĄ - przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
6	Budowa zbiornika wodnego Biszczka-Zary	Gmina Biszczka	↑	5,3	1,6	2007 r. – ZPORR 75% 2008 r. - ZPORR 75%
7	Budowa zbiornika małej retencji w m. Natalin	Gmina Kamień	↑	604,6	521,6	WFOŚiGW (60%) środki własne (40%)
8	Budowa zbiornika wodnego małej retencji „NIWA” w m. Sawin	Gmina Sawin	↑	b.d.	b.d.	b.d.
9	Budowa zbiornika wodnego w Skorzycach	Gmina Urzędów	↑	b.d.	b.d.	b.d.
10	Budowa wielozadaniowego zbiornika w dolinie rzeki Wieprz	Gmina Szczepleszyn	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
11	Budowa zbiornika wodnego w miejscowości Oleśniki	Gmina Trawniki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
12	Budowa 9 zbiorników wodnych w gminie Stężycza	Gmina Stężycza	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
13	Systemy melioracyjne w gminie Stężycza	Gmina Stężycza	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
14	Urządzenia hydrotechniczne w Gm. Stężycza	Gmina Stężycza	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
15	Budowa zbiornika przeciwpowodziowego z funkcją retencyjno-rekreacyjną na rzece Świnie w m. Wesołówka	Gmina Puchaczów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
16	Remont i modernizacja zbiornika wodnego w Jaślikowie	Gmina Krasnystaw	↑	b.d.	b.d.	b.d.
17	Budowa zbiornika małej retencji w Czajkach	Gmina Kraśniczyn	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
18	Budowa zbiornika małej retencji Konstantynów	Gmina Konstantynów	↑	580	0	NFOŚiGW (29%) WFOŚiGW (51%) Środki własne (20%)
19	Budowa zbiornika Wąwolnica	Gmina Wąwolnica	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
20	Utrzymanie rzeki Wisły km 295,2- 456,0 (opaski brzegowe)	RZGW Warszawa	→	-	-	-
21	Utrzymanie rzek Wieprz, Bystrzyca, Bug graniczny (udrażnianie koryt, zabezpieczanie brzegów)	RZGW Warszawa	↑	120	880	2007 r. RZGW Warszawa 2008 r. RZGW W-wa 20%, WFOŚiGW

OCHRONA PRZED POWODZIĄ I SUSZĄ - przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
						Lublin 13%, NFOŚiGW 67%
22	Modernizacje obwałowań rzek wraz z urządzeniami hydrotechnicznymi, usuwanie skutków powodzi (Chodelka, Wisła, Sanna, Świder, Biała, Huczwa, Rzeczyca, Okrzejka, Żółkiewką Bystrzyca, Wyżlica, Lubańka, Uherka, Krzna, Bug, Wieprz, Kosarzewka, Bukowa, Pasternik, Rudka, Włodawką Żyława, Zielawa, Żarnica, Wolicą Lutnia, Sanna, ciek Struga, Wilkojadką Por, Urzędówką Biała Łada, Czarna, Bylina, Podlipie, Tuczyn, Stanówka, Welnianką Złota Korców)	WZMiUW w Lublinie	→ Realizacja w zależności od uzyskanych środków	21,2	3,3	2007 r. Budż. Wojewody 0,8 WFOŚiGW 2,6 Rez. Celowa Budż. Państwa 6,2 EFRR 7,9 EFOiGR 62,4 Budż. Państwa 20,1 2008 r. Budż. Wojewody 2,6 EFOiGR 33,1 Budż. Państwa 10,6 Rez. Celowa Budż. Państwa 53,7
23	Modernizacja zbiornika wodnego Krzceń	WZMiUW w Lublinie	↑	391,1	b.d.	Budż. Wojewody 0,5 EFOiGR 75,4 Budż. Państwa 24,1
24	Remont i modernizacja pompowni Terespol, Komarne	WZMiUW w Lublinie	↑	1 889,1	b.d.	EFOiGR 75,8 Budż. Państwa 24,2
Razem koszty w latach 2007-2008: 6414,5 tys. zł, co stanowi 5,3% kosztów planowanych na te lata (119 832,0 tys. zł)						

Poniżej opisano zadania zamieszczone w tabeli i istotne z punktu widzenia spełnienia przez województwo lubelskie celów środowiskowych w latach 2007-2008. Działaniom nadano numery zgodne z liczbą porządkową w powyższej tabeli.

Z raportu WFOŚiGW wynika, że w 2007 roku nie uzyskano wymiernych efektów ekologicznych w postaci zwiększenia retencji zbiorników, miało to nastąpić w roku 2008 po oddaniu budowanych zbiorników do eksploatacji. W dwóch przypadkach natomiast przywrócono właściwy stan techniczny zbiornika i jego pełną pojemność retencyjną - zbiornik wodny w Zakrzówku i w Jaślikowie, gm. Krasnystaw.

Natomiast w 2008 roku faktycznie zwiększono pojemność retencyjną zbiorników o 943,6 tys. m³, nastąpiło to w wyniku przekazania do eksploatacji zbiorników wodnych w Skorzcycach, Biszczycy i Natalinie. W jednym przypadku przywrócono właściwy stan techniczny zbiornika i jego pełną pojemność retencyjną (zbiornik wodny w Nowym Krępcu).

Działanie 15: Budowa zbiornika przeciwpowodziowego z funkcją retencyjno-rekreacyjną na rzece Świnie w m. Wesółwka

Gmina w odpowiedzi na ankietę poinformowała, że nieuregulowany stan prawny działek uniemożliwia wykup działek. Przyczyną niezrealizowania zadania jest również brak zapisu celu publicznego w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Gminy.

2.2.2. Ocena ogólna realizacji celu zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii

W ramach omawianego celu zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii w latach 2007-2008 zaplanowano do realizacji 24 zadania. Spośród omawianych zadań jednostki organizacyjne odpowiedzialne za ich realizację podjęły się 14 zadań, w tym 5 zadań zostało zrealizowanych. Pozostałe to zadania ciągłe te, których realizacja została rozpoczęta oraz takie, o których realizacji nie ma danych. Zadania, których realizacja jest zaawansowana w największym stopniu dotyczyły:

- Zbiornika wodnego Nielisz,
- Zbiornika Mytycze - zabudowa wyrw w skarpie odwodnej m. Rozkopaczew, Gm. Ostrów Lubelski,
- Budowy zbiornika wodnego Biszczka-Żary,
- Budowy zbiornika małej retencji w m. Natalin,
- Budowy zbiornika wodnego małej retencji „NIWA” w m. Sawin,
- Budowy zbiornika wodnego w Skorczycach,
- Remontu i modernizacji zbiornika wodnego w Jaślikowie,
- Budowy zbiornika małej retencji Konstantynów,
- Utrzymania rzek Wieprz, Bystrzyca, Bug graniczny (udrażnianie koryt, zabezpieczanie brzegów),
- Modernizacji zbiornika wodnego Krzcień,
- Remontu i modernizacji pompowni Terespol, Komarne.

2.3. Cel realizacyjny: Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

W zakresie celu realizacyjnego *Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego* wyznaczone zostały niżej wymienione obszary działań:

- Jakość wód

- Jakość powietrza atmosferycznego
- Gospodarka odpadami
- Oddziaływanie hałasu
- Oddziaływanie pól elektromagnetycznych
- Poważne awarie

2.3.1. Ocena szczegółowa realizacji zadań

2.3.1.1. Jakość wód

W zakresie jakości wód wyznaczono priorytety ekologiczne wymienione poniżej:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracjach ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK),
- uporządkowanie gospodarki ściekowej w utworzonych na terenie województwa aglomeracjach powyżej 2000 RLM (nie uwzględnionych w KPOŚK),
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie uwarunkowania techniczne lub ekonomiczne wskazują na nieefektywność rozwiązań w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków,
- uporządkowanie gospodarki ściekami opadowymi poprzez budowę, rozbudowę i modernizację kanalizacji deszczowej oraz urządzeń podczyszczających,
- aktywizacja gmin, które nie wykazują zaangażowania w rozwiązywanie problemów gospodarki wodno-ściekowej na swoim terenie,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych.

W tabeli 2.3.1.1.-1 przedstawiono przedsięwzięcia pozainwestycyjne realizowane w ramach zadania Zarządzanie zasobami wodnymi.

Tabela 2.3.1.1.-1. Zarządzanie zasobami wodnymi – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

ZARZĄDZANIE ZASOBAMI WODNYMI - przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Wdrażanie Ramowej Dyrektywy Wodnej	RZGW Warszawa	↑	-	-	-
2	Realizacja programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminie Ludwin	RZGW Warszawa	↑	41,4	-	WIOŚ 71% WFOŚiGW 16% LODR 3% RZGW 5% UG Ludwin 5%
3	Realizacja programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminie Komarówka Podlaska	RZGW Warszawa	↑	97,4	110	WIOŚ 44% WFOŚiGW 36% LODR 6% RZGW 4% UG Komarówka 5% Rolnicy 5%
4	Budowa polsko-białorusko-ukraińskiej polityki wodnej w zlewni Bugu projekt w ramach programu INTERREG IIIA	RZGW Warszawa, Instytut Ochrony Środowiska w Warszawie	↑	170	464	2007 r.: EFRR 71% Partnerzy Projektu, Instytut Ochrony Środowiska, RZGW 29% 2008 r.: TACIS 60% EFRR 16% Partnerzy Projektu (IOŚ, Rzgów, Zarządy gospodarki wodnej Brześć i Łucka) 11% WFOŚiGW w Lublinie, Warszawie, Białymstoku 13%
5	Monitoring postępu erozji rz. Wisła	RZGW Warszawa	↔	b.k.d.	b.k.d.	-
6	Współpraca z instytucjami i analiza zjawisk hydrologicznych	RZGW Warszawa	↔	b.k.d.	b.k.d.	-
Razem koszty w latach 2007-2008: 882, 8 tys. zł, co stanowi 48% kosztów planowanych na te lata (1817 tys. zł)						

Działanie 1: Wdrażanie Ramowej Dyrektywy Wodnej

W ramach zadania wykonano:

- a) opracowanie analizy presji i wpływów zanieczyszczeń antropogenicznych w szczegółowym ujęciu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych,
- b) konsultacje społeczne w sprawie harmonogramu i prac związanych z ze sporządzaniem planu gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy,
- c) przegląd istotnych problemów gospodarki wodnej dla obszarów dorzeczy,
- d) konsultacje społeczne na temat przeglądu istotnych problemów gospodarki wodnej,
- e) analizę ekonomiczną korzystania z wód.

Działanie 2: Realizacja programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminie Ludwin

RZGW w odpowiedzi na ankietę przekazało informację, że obszar szczególnie narażony w gminie Ludwin nie został ponownie wyznaczony na następny okres 2008-2012.

W tabeli 2.3.1.1.-2 przedstawiono przedsięwzięcia pozainwestycyjne realizowane w ramach gospodarki wodno-ściekowej.

Tabela 2.3.1.1.-2. Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA -przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Monitoring gospodarki wodno-ściekowej (badania wód, ścieków, odcieków, wizualizacja, kontroling parametrów ilościowych i jakościowych wody i ścieków)	Gminy: Kraśniczyn, Markuszów, Sawin, Ryki, Jarczów, Milanów, MPWiK Puławy	→ *	5,013	6,196	NFOŚiGW WFOŚiGW Środki własne
2	Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych na ścieki (szamba)	Gminy: Puchaczów, Łomazy, Sosnówka, Terespol, Potok Wielki	→ *	b.d.	b.d.	b.d.
3	Koncepcje gospodarki wodno-ściekowej w gminach, studia wykonalności, itp.	MPWiK Puławy, gminy: Urzędów, Urszulin, Markuszów, Kazimierz Dolny, Kurów, Kąkolewnica Wschodnia, Stężycza, Zamość, Łaszczów, Puchaczów, Skierbieszów, Niedźwiada, Niedzwica, Strzyżewice, Wólka, Stoczek Łukowski, Podedwórze	→ *	26,25	49,8	Środki własne gmin

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
4	Opracowanie projektu technicznego dla kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej w transgranicznym obszarze gminy Włodawa	Gmina Włodawa	↑	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 87, 25 tys. zł, co stanowi 2,7% kosztów planowanych (3 236,0 tys. zł)						

* dane niepełne (nie wszystkie podmioty odpowiedzialne za realizację przekazały informacje)

Działanie 1: Monitoring gospodarki wodno-ściekowej (badania wód, ścieków, odcieków, wizualizacja, kontroling parametrów ilościowych i jakościowych wody i ścieków)

Z zebranych w drodze ankietyzacji gmin informacji wynika, że zadanie wykonała Gmina Milanów, która poniosła na ten cel w 2007 r. środki z GFOŚiGW w wysokości 2,013 tys. zł, a w 2008 r. – 2,196 oraz gmina Markuszów, która wydała odpowiednio w poszczególnych latach 3 tys. i 4 tys. zł. (środki własne)

Działanie 2: Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych na ścieki (szamba)

W trakcie realizacji zadania jest Gmina Łomazy.

Działanie 3: Koncepcje gospodarki wodno-ściekowej w gminach, studia wykonalności

Działania w tym zakresie podjęły gminy: Strzyżewice (poniesione w 2007 r. koszty to 11,5 tys. zł), Stoczek Łukowski (poniesione w 2008 r. koszty 1 tys. zł), Puchaczów - Studium wykonalności dla projektu „Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Puchaczów oraz budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości: Ciechanki, Ostrówek, Szpica, Jasieniec oraz Zawadów (koszty poniesione w 2007 r. 14, 750 tys. zł, a w 2008 r. - 48,8 tys. zł)

Działanie 4: Opracowanie projektu technicznego dla kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej w transgranicznym obszarze gminy Włodawa

„Program Kompleksowego Rozwiązania Gospodarki Ściekowej w Transgranicznym Obszarze Gminy Włodawa” został przyjęty uchwałą Rady Gminy Włodawa nr XXI/195/08 z dnia 23 czerwca 2008 r.

W tabelach od 2.3.1.1.-3 do 2.3.1.1.-6 przedstawiono przedsięwzięcia inwestycyjne realizowane w ramach gospodarki wodno-ściekowej w zlewniach:

- Bugu
- Wieprza
- Wisły
- Sanu i Sanny

Tabela 2.3.1.1.-3. Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - przedsięwzięcia inwestycyjne – zlewnia Bugu						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach powyżej 100 tys. RLM w zlewni Bugu	Aglomeracje: Chełm ¹	↑	1933,0	949,0	b.d.
2	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 15-100 tys. RLM w zlewni Bugu	Aglomeracje: Tomaszów Lub., Biała Podlaska, Hrubieszów ¹	↑	7722,0	5354,6	b.d.
3	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM w zlewni Bugu	Aglomeracje: Werbkowice, Horodło, Kamień, Sawin, Wierzbica, Urszulin, Trzebieszów, Janów Podl., Terespol, Międzyrzec Podl., Wisznice, Piszczac, Lubyca Król., Komarówka Podl., Konstantynów, Bełżec, Susiec, Sławatycze, Tyszowice, Łaszczów ¹	↑	1631,5	4099,2	b.d.
4	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach poniżej 2 tys. RLM w zlewni Bugu	Aglomeracje: Telatyn, Łomazy, Zalesie, Hańsk	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
5	Projekty w zakresie gospodarki ściekowej realizowane w pozostałych gminach zlewni Bugu	Gminy: Wojsławice, Ruda Huta, Stary Brus, Wiryki, Siedliszcze, g. Włodawa, Białopole, Drelów, Rokitno, Tuczna g. Tomaszów Lubelski, Jarczów, Rachanie, Komarów Osada, Dubienka	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6	Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w zlewni Bugu	Gminy: Hanna, Kamień, Wiryki, Sawin, Stary Brus, Ruda Huta, Wojsławice, g. Włodawa, Hańsk, Piszczac, Tuczna, Terespol, Biała Podlaska, Zalesie, Konstantynów, Wisznice, Komarów Osada g. Tomaszów Lubelski, Jarczów, Kąkolewnica Wsch., Dubienka, Siedliszcze	→*	609,999	453, 189	WFOŚiGW, Środki gmin

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - przedsięwzięcia inwestycyjne – zlewnia Bugu						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
7	Projekty gminne w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania, sieci wodociągowe) w zlewni Bugu	Gminy: Chelm, Hrubieszów, Terespol, Międzyrzec Podlaski, Sawin, Wierzbica, Bełzec, Werbkowice, Kąkolewnica Wsch., Komarówka Podl., Lubycza Król., Urszulin, Hańsk, Ruda Huta, Stary Brus, Komarów-Osada, Jarczów, g. Tomaszów Lub., Wojślawice, Wiryki, Rachanie, g. Włodawa, Dubienka	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 22752,48 tys. zł, co stanowi 15% kosztów planowanych na te lata (150 216,0 tys. zł)						

* dane niepełne (nie wszystkie podmioty odpowiedzialne za realizację przekazały informacje)

¹ dane na podstawie Sprawozdania z realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej (aglomeracje ujęte w KPOŚK)

Działanie 6: Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w zlewni Bugu

Z ankietyzacji gmin wynika, że zadanie realizowały 3 gminy: Biała Podlaska (poniesione koszty: 2007 r. – 350 tys. zł, 2008 r. - 350 tys. zł, środki pochodziły z gminy, UE oraz WFOŚiGW), Siedliszcze (poniesione koszty: 2007 r. – 576,162 tys. zł, 2008 r. – 560,261tys. zł, 70% WFOŚiGW, 30% środki własne), Hanna (poniesione koszty: 2007 r. – 740 tys. zł., 70% środki własne, 30% WFOŚiGW).

Tabela 2.3.1.1.-4. Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - przedsięwzięcia inwestycyjne – zlewnia Wieprza						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Rozbudowa i modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków w Lublinie	MPWiK Lublin	→ (2,27%)	3 747	7 363	Środki własne (100%)
2	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach powyżej 100 tys. RLM w zlewni Wieprza	Aglomeracje: Lublin, Zamość ¹	↑	40634,6	28611,9	b.d.
3	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 15-100 tys. RLM w zlewni Wieprza	Aglomeracje: Krasnystaw, Ryki, Dęblin, Lubartów, Bychawa, Milejów, Łęczna, Radzyń Podlaski, Parczew ¹	↑	22424,3	4897,5	b.d.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - przedsięwzięcia inwestycyjne – zlewnia Wieprza						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
4	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM w zlewni Wieprza	Aglomeracje: Zwierzyniec, Wołyń, Krasnobród, Szczębrzeszyn, Piaski, Czemierniki, Tarnawatka, Puchaczów, Trawniki, Izbica, Siennica Różana, Garbów, Strzyżewice, Niedźwiada, Jeziorzany, Stanin, Baranów, Krzywda, Serokomla, Wojcieszków, Michów, Niedzwica Duża, Rejowiec Fabryczny ¹	↑	8543,3	9658,5	b.d.
5	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach poniżej 2 tys. RLM w zlewni Wieprza	Aglomeracje: Kraśniczyn, Goraj, Borki, Zakrzówek	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6	Projekty w zakresie gospodarki ściekowej realizowane w pozostałych gminach zlewni Wieprza	Gminy: Rejowiec Fabryczny, Ułęż, Ostrówek, Serniki, Wysokie, Spiczyn, Rybczewice, Adamów, Nielisz, g. Krasnystaw, Radecznicza, Łabunie, Stary Zamość, Skierbieszów	→*	488,4	906	WFOŚiGW, Środki gmin
7	Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w zlewni Wieprza	Gminy: Wołyń, Adamów, Łabunie, Sułów, Stary Zamość, Radzyń Podlaski, Rudnik, Piaski, Kraśniczyn, Krasnystaw, Siennica Różana, Izbica, Ułęż, Wysokie, Głusk, Strzyżewice, Rejowiec Fabryczny	→*	b.d.	b.d.	b.d.
8	Projekty gminne w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania, sieci wodociągowe) w zlewni Wieprza	Lublin, Zamość, Milejów, Dęblin, Lubartów, Bychawa, Izbica, Rejowiec Fabr., Serokomla, Puchaczów, Głusk, Jastków, Sitno, Stary Zamość, Krasnobród, Zwierzyniec, Wołyń, Ułęż, Siennica Różana, Jeziorzany, Stanin, Borki, Niedźwiada, Michów, Wołyń, Piaski, Trawniki, Kraśniczyn, Adamów, Łabunie, Rybczewice, Skierbieszów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 127 274,5 tys. zł, co stanowi 64,9% kosztów planowanych na te lata (195 994,0 tys. zł)						

* dane niepełne (nie wszystkie podmioty odpowiedzialne za realizację przekazały informacje)

¹ dane na podstawie Sprawozdania z realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej (aglomeracje ujęte w KPOŚK)

Działanie 6: Projekty w zakresie gospodarki ściekowej realizowane w pozostałych gminach zlewni Wieprza.

Z ankietyzacji gmin wynika, że zadanie realizowały 4 gminy: Rejowiec Fabryczny (poniesione koszty: 2007 r. – 99 tys. zł, 2008 r. - 587 tys. zł, przy czym 20 % stanowiły środki gminy, a 80% WFOŚiGW), Trawniki (poniesione koszty: 2007 r. – 200 tys. zł), Spiczyn (poniesione koszty: 2007 r. – 43,4 tys. zł, 2008 r. - 74 tys. zł, środki własne) oraz Markuszów (poniesione koszty: 2007 r. – 146 tys. zł, w 2008 r. - 245 tys. zł, środki własne).

Tabela 2.3.1.1.-5. Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - przedsięwzięcia inwestycyjne – zlewnia Wisły						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 15- 100 tys. RLM w zlewni Wisły	Aglomeracje: Puławy, Kraśnik, Poniatowa, Dęblin ¹	↑	10361	5524,3	b.d.
2	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM w zlewni Wisły	Aglomeracje: Urzędów, Nałęczów, Gościeradów ¹	↑	55,5	287,3	b.d.
3	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach poniżej 2 tys. RLM w zlewni Wisły	Aglomeracje: Abramów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
4	Projekty w zakresie gospodarki ściekowej realizowane w pozostałych gm. zlewni Wisły	Gminy: Wola Mysłowska, Łaziska, Józefów n/Wisłą, Markuszów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
5	Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w zlewni Wisły	Gminy: Wąwolnica, Urzędów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6	Projekty gminne w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania, sieci wodociągowe) w zlewni Wisły	MWiK Puławy, Gminy: Kraśnik, Kazimierz Dolny, Krzywda, Urzędów, Wilkołaz, Stężycza, Markuszów, Baranów, Łaziska, Józefów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 16228,1 tys. zł, co stanowi 35,7% kosztów planowanych (45 480,0 tys. zł)						

¹ dane na podstawie Sprawozdania z realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej (aglomeracje ujęte w KPOŚK)

Tabela 2.3.1.1.-6. Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - przedsięwzięcia inwestycyjne – zlewnia Sanu i Sanny						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 15- 100 tys. RLM w zlewni Sanu i Sanny	Aglomeracja: Biłgoraj ¹	↑	848,4	1568,9	b.d.
2	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM w zlewni Sanu i Sanny	Aglomeracje: Biszczka, Tarnogród, Dzwola, Tereszpol, Potok Wielki, Lipiny Dolne, Trzydnik Duży, Łukową Frampol, Józefów ¹	↑	2216,0	946,7	b.d.
3	Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach poniżej 2 tys. RLM w zlewni Sanu i Sanny	Aglomeracje: Godziszów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
4	Projekty w zakresie gospodarki ściekowej realizowane w pozostałych gminach zlewni Sanu i Sanny	Gminy: Obsza	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
5	Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w zlewni Sanu i Sanny	Gminy: Biszczka, Godziszów, Potok Wielki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6	Projekty gminne w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia stacje uzdatniania, sieci wodociągowe) w zlewni Sanu i Sanny	Gminy: Janów Lubelski, Biłgoraj, Tarnogród, Biszczka, Susiec, Godziszów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
7	Projekty w zakresie budowy i modernizacji kanalizacji deszczowej w województwie	Tomaszów Lubelski, Biłgoraj, Puławy, Radzyń Podlaski, Kock	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 5580,0. tys. zł, co stanowi 11,8% kosztów planowanych (47 275,0 tys. zł)						

¹ dane na podstawie Sprawozdania z realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej (aglomeracje ujęte w KPOŚK)

W 2007 roku realizowano Krajowy Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. W ramach tego programu 21 aglomeracji zostało wyposażonych w systemy kanalizacji zbiorczej.

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Chełmie zrealizowało prace modernizacyjne w oczyszczalni ścieków w Chełmie polegające na rozbudowie magazynu osadu po higienizacji oraz budowie automatycznej stacji zlewnej ścieków.

Przeprowadzono modernizację oczyszczalni ścieków w Werbkowicach oraz w Opolu Lubelskim.

Wybudowano kanalizację sanitarną w aglomeracjach: Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Dęblin, Garbów, Horodło, Hrubieszów, Krasnystaw, Lubartów, Lublin, Łęczna, Łukowa, Michów, Milejów, Poniatowa, Puławy, Rejowiec Fabryczny, Susiec, Tarnogród, Tomaszów, Zamość.

W ramach programu w 2007 r. oddano do użytku 133,37 km kanalizacji (w tym w aglomeracjach: Biała Podlaska 38,37 km, Puławy (na terenie gminy Końskowola) 27,51 km, Lublin 19,66 km, Biłgoraj 9,97 km, Dęblin 8,62 km, Milejów 6,35 km, Chełm 5,99 km, Poniatowa 5,39 km, Łukowa 3,61 km, Michów 2,72 km, Hrubieszów 1,68 km, Tarnogród 1,47 km, Tomaszów Lubelski 0,74 km, Zamość 0,68 km, Rejowiec Fabryczny 0,61 km).

W 2008 roku kontynuowano realizację Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Wybudowano oczyszczalnię ścieków w aglomeracji Serokomla. Wykonano także kanalizację sanitarną w 20 aglomeracjach.

W ramach tego programu w 2008 r. oddano do użytku 80,75 km kanalizacji, w aglomeracjach: Horodło 22,70 km, Lubartów 19,41 km, Krasnystaw 10,55 km, Opole Lubelskie 5,38 km, Kraśnik 5,23 km, Susiec 4,05 km, Łęczna 2,67 km, Rejowiec Fabryczny 3,37 km, Lublin 1,49 km, Bełżec 1,48 km, Gościeradów 1,34 km, Zamość 1,23 km, Dęblin 0,65 km, Puławy (na terenie Gminy Końskowola) 0,46 km, Hrubieszów 0,42 km, Tomaszów Lubelski 0,32 km.

Gmina Opole Lubelskie zakończyła rozpoczętą w 2007 roku rozbudowę oczyszczalni ścieków, zwiększając jej przepustowość o 1.054 m³/d.

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Chełmie zrealizowało II etap rozbudowy magazynu osadu po higienizacji w oczyszczalni ścieków w Chełmie.

Realizowano także projekty finansowane w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Projekty były realizowane przez:

- Gminę Opole Lubelskie - przebudowa oczyszczalni ścieków i rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Opolu Lubelskim,
- Gminę Ostrówek - budowa oczyszczalni ścieków w Ostrówku Kolonii oraz sieci kanalizacyjnej w Ostrówku Kolonii i Cegielni,
- Gminę Jarczów - rozbudowa oczyszczalni ścieków w Jarczowie,
- Gminę Strzyżewice - rozbudowa oczyszczalni ścieków w Piotrowicach,
- Gminę Miasto Krasnystaw - budowa kanalizacji sanitarnej w Krasnymstawie,
- Miasto Dęblin - budowa kanalizacji podciśnieniowej - zlewnia 1, etap I,

- Gminę Żmudź - budowa sieci wodociągowej z przyłączami oraz przebudowa hydroforni w miejscowościach: Kolinia Pobołowice-Wołkowiany-Żmudź.

Jak wynika z raportu WFOŚiGW w roku 2007 zakończono budowę, rozbudowę lub modernizację 12 oczyszczalni ścieków, stwarzając warunki do oczyszczania ścieków w ilości 0,68 tys. m³/d.

Do użytku oddane zostały nowe oczyszczalnie ścieków w miejscowościach: Kąkolewnica Wschodnia o przepustowości 195 m³/d, Wojcieszków o przepustowości 175 m³/d, Zalesie o przepustowości 143 m³/d oraz 4 małe oczyszczalnie ścieków o łącznej przepustowości 42 m³/d dla: Zespołu Szkół i Ośrodka Zdrowia w Wierzchowiskach Drugich, budynku Centrum Kultury, Edukacji i Sportu w Mełgwi, Domu Pomocy Społecznej w Woli Gułowskiej oraz w miejscowości Adamów.

Ponadto zmodernizowano oczyszczalnie ścieków w: Siennicy Różanej (zwiększenie przepustowości o 60 m³/d), Borkach (zwiększenie przepustowości o 33 m³/d), Różance gm. Włodawa (zwiększenie przepustowości o 32 m³/d). W oczyszczalni ścieków w Chełmie wybudowano automatyczną stację zlewną ścieków oraz wykonano I etap rozbudowy magazynu osadu po higienizacji, a w Werbkowicach zmodernizowano część osadową gminnej oczyszczalni ścieków.

W 2007 r. wybudowano i przekazano do eksploatacji 185,82 km sieci kanalizacyjnej, w tym 69,89 km w miastach, 115,93 km na terenach wiejskich. Najwięcej sieci kanalizacyjnej wybudowano w miastach: Biała Podlaska, Biłgoraj, Dęblin, Chełm, Lublin, Hrubieszów oraz w gminach: Końskowola, Abramów, Wojcieszków, Konopnica, Potok Górny, Wólka, Milejów, Wołyń, Poniatowa, wydatnie dociążając ściekami eksploatowane oczyszczalnie.

W 2007 r. oddano do użytku zmodernizowane stacje uzdatniania wody Narutowicza i Sitnicka w Białej Podlaskiej, których wydajność wzrosła łącznie o 4 tys. m³/d.

W 2007 roku wybudowano także stację uzdatniania wody o wydajności 0,67 tys. m³/d w miejscowości Szóstka w gminie Drelów, stację uzdatniania wody o wydajności 0,10 tys. m³/d w Gorzelnicy Bończa oraz zmodernizowano stacje uzdatniania wody w Rykach (zwiększając jej wydajność o 1,00 tys. m³/d), w miejscowości Okrągłe w gminie Biłgoraj (zwiększając jej wydajność o 0,45 tys. m³/d) oraz stacje uzdatniania wody na ujęciach Jagiellońska i Wiślana w Dęblinie. Efektem tych inwestycji była likwidacja nieodpowiadającego normom stanu jakościowego wody. Zwiększono efektywność procesów uzdatniania wody celem otrzymania jakości, zgodnej z wymogami zawartymi w rozporządzeniu w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W 2007 r. zakończono budowę stacji wodociągowej w miejscowości Olchowiec Kolonia w gminie Żółkiewka oraz budowę 73,89 km sieci wodociągowej i 556 przyłączy wodociągowych w gminach: Kock, Wisznice, Żmudź, Jabłoń, Tomaszów Lubelski, Gościeradów, Adamów pow. Zamość.

Natomiast, w roku 2008 zakończono budowę, rozbudowę lub modernizację 10 oczyszczalni ścieków, zwiększając możliwości oczyszczania ścieków o 1 639 m³/d. Do użytku oddane zostały zmodernizowane oczyszczalnie w miejscowościach: Opole Lubelskie (przyrost przepustowości o 1.054 m³/d), Łomazy (przyrost przepustowości o 210 m³/d), Janowiec (przyrost przepustowości o 100 m³/d), Strzyżewice (przyrost przepustowości o 50 m³/d), Skierbieszów (przyrost przepustowości o 50 m³/d), Jarczów (przyrost przepustowości o 50 m³/d) oraz Teodorówka dla Domu Pomocy Społecznej (przyrost przepustowości o 9 m³/d).

Nowe oczyszczalnie ścieków wybudowano: w gminie Ostrówek - o przepustowości 110 m³/d oraz w leśniczówce Nadleśnictwa Włodawa – o przepustowości 6 m³/d.

W oczyszczalni ścieków w Chełmie wykonano II etap rozbudowy magazynu osadu po higienizacji.

Przy współudziale środków Wojewódzkiego Funduszu w 2008 roku wybudowano 110,68 km sieci kanalizacyjnej, w tym 19,04 km w miastach, 91,64 km na terenach wiejskich. Najwięcej sieci kanalizacyjnej wybudowano w miastach Krasnystaw i Opole Lubelskie oraz w gminach Horodło, Lubartów, Ostrówek, Księżpol, Zalesie, Kraśnik, Telatyn i Susiec, znacznie dociążając ściekami istniejące oczyszczalnie.

Zakończono modernizację 4 stacji uzdatniania wody w miejscowościach: Krasienin Kolonia – Gmina Niemce (zwiększając jej wydajność o 340 m³/d), Szerokie – Gmina Konopnica (zwiększając jej wydajność o 95 m³/d), Biłgoraj i Dęblin.

Wybudowano 91,80 km sieci wodociągowej i 572 przyłącza wodociągowe w gminach: Wierzbica, Hrubieszów, Chełm, Jabłoń, Wilkołaz, Łuków, Jastków, Markuszów, Werbkowice.

Jak wynika z raportów WFOŚiGW w 2007 r. wybudowano 603 przydomowe oczyszczalnie ścieków. Najwięcej przydomowych oczyszczalni powstało na terenie gmin: Hanna (93 szt.), Piszczac (90 szt.), Siedliszcze (79 szt.), Krasnystaw (60 szt.), Rudnik (58 szt.) i Biała Podlaska (50 szt.). Natomiast w 2008 r. 480 przydomowych oczyszczalni ścieków, z czego najwięcej w gminach: Siedliszcze (71 szt.), Wojśławice (54 szt.), Biała Podlaska (50 szt.), Siennica Różana (50 szt.), Gorzków (50 szt.) i Krasnystaw (49 szt.)

W tabeli 2.3.1.1.-7 przedstawiono przedsięwzięcia realizowane przez podmioty gospodarcze w ramach gospodarki wodno-ściekowej.

Tabela 2.3.1.1.-7. Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - przedsięwzięcia realizowane przez podmioty gospodarcze						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Instalacja sita taśmowego do oddzielania miazgi z wody spławiakowej	KSC S.A. Oddział Cukrownia Lublin	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
2	Malowanie proszkowe - zmniejszenie zużycia wody, emisji związków lotnych	SIPMA S.A Lublin	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
3	Modernizacja stacji uzdatniania wody	BIOMED Wytwórnia Surowic i Szczepionek Sp. z o.o.	↑	-	11 108,48	33% środki własne 67% pomoc publiczna krajowa
4	Zakup płuczki do pora z zamkniętym obiegiem wody	Polski Ogród Sp. z o.o. w Rykach	↑	65	-	Środki własne 100 %
5	Turbozespół przeciwprężny (zmniejszenie zużycia wody do chłodzenia o ok. 15 000 m ³ i emisji ścieków o ok. 240 m ³)	PRATERM Kraśnik Sp. z o.o.	↑	-	3006,6	100 % kredyt bankowy
6	Stacja demineralizacji wody w technologii odwróconej osmozy	MEGATEM EC-Lublin Sp. z o.o.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
7	Modernizacja biologicznej oczyszczalni ścieków wraz z wymianą i położeniem nowych rurociągów	Krajowa Spółka Cukrowa S.A w Toruniu Oddział „Cukrownia Werbkowice”	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
8	Modernizacja podczyszczalni ścieków	Polski Ogród Sp. z o.o. w Rykach	→ 2%- opracowanie wstępnych koncepcji modernizacji podczyszczalni	173	b.d.	Środki własne
9	Modernizacja oczyszczalni ścieków	OSM Krasnystaw	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
10	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Biowet Puławy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
11	Modernizacja zbiornika na wodę	Biowet Puławy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 14 353,1 tys. zł, co stanowi 138% planowanych kosztów (10 369 tys. zł)						

2.3.1.2. Jakość powietrza atmosferycznego

W zakresie jakości powietrza atmosferycznego sformułowano następujące priorytety ekologiczne:

- wdrażanie programów ochrony powietrza w strefach klasy C,

- redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym emisji gazów cieplarnianych ze wszystkich sektorów gospodarki, a zwłaszcza z zakładów energetycznego spalania paliw (poprzez modernizację istniejących technologii i wprowadzanie nowych, nowoczesnych urządzeń), a także z indywidualnego ogrzewania mieszkań (poprzez korzystanie z ekologicznych nośników energii i podłączanie obiektów do scentralizowanych źródeł ciepła),
- ograniczanie emisji ze środków transportu poprzez modernizację taboru, wykorzystywanie paliwa gazowego w miejsce oleju napędowego i benzyny oraz zwiększanie płynności ruchu samochodowego.

W tabeli 2.3.1.2.-1 przedstawiono przedsięwzięcia pozainwestycyjne z zakresu Jakości powietrza atmosferycznego.

Tabela 2.3.1.2.-1. Powietrze – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008.

Przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Opracowanie programów ochrony powietrza dla: Strefa Aglomeracja Lubelska, Strefa powiat m. Zamość, Strefa powiat m. Chełm, Strefa powiat m. Biała Podlaska, Strefa łączyńsko-włodawska.	Wojewoda Lubelski (do 31.12.2007 r.) Marszałek Województwa Lubelskiego (od 1 stycznia 2008 r.)	↑ (odstąpiono od realizacji programu ochrony powietrza strefy łączyńsko-włodawskiej, gdyż poziom stężeń nie przekracza wartości dopuszczalnych)	102,6	96,4	Środki budżetu wojewody
2	Przygotowanie projektu JI redukcji NO z instalacji kwasu azotowego	ZA „Puławy” S.A.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
3	Przygotowanie koncepcji instalacji współspalania biomasy w kotłach energet.		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
4	Usprawnienie programu (dopasowanie do nowych wymogów) i aktualizacja instrukcji monitoringu spalin	MEGATEM EC-Lublin Sp. z o.o.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
5	Wdrożenie Systemu Zarządzania Jakością (wg PN-EN ISO 9001:2001) w obszarze monitorowania i pomiarów wielkości emisji	EC Lublin - Wrotków Sp. z o.o.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6	Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie sposobów zmniejszenia zużycia energii i ciepła, korzystanie z transportu zbiorowego, itp.	Gminy, Powiaty, POE	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
7	Monitoring jakości powietrza	WIOS w Lublinie, WSSE, PSSE	↑	4,255***	4,815***	Środki budżetu państwa
Razem koszty w latach 2007-2008: 208,07 tys. zł, co stanowi 29% kosztów planowanych na te lata (714,0 tys. zł)						

*** koszty poniesione łącznie dla monitoringu środowiska w danym roku przez WIOŚ w Lublinie (nie są uwzględnione koszty monitoringu środowiska poniesione przez WSSE i PSSE).

W tabeli 2.3.1.2.-2 przedstawiono przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu Jakości powietrza atmosferycznego.

Tabela 2.3.1.2.-2. Jakość powietrza atmosferycznego – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008.

Przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Realizacja projektu uspokojenia ruchu drogowego pn. „Miasteczko Holenderskie” na terenie miasta Puławy	Miasto Puławy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
2	Realizacja projektu uspokojenia ruchu drogowego pn. „Miasteczko Holenderskie” na drogach wojewódzkich w Puławach	Samorząd Województwa ZDW	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
3	Modernizacja kotłowni w budynkach użyteczności publicznej (likwidacja kotłów węglowych) oraz budowa nowych systemów grzewczych z wykorzystaniem technologii przyjaznych środowisku	UG, SP, Zakł. Opieki Zdrów., Parafie	→*	-	803,469	Środki własne, Środki UE, WFOŚiGW
4	Modernizacje kotłowni zakładowych	MPWiK Sp. z o.o. w Lublinie, BWiK „WOD-KAN” Sp. z o.o. Biała Podlaska, Sp. Mleczarska „BIOMLEK” w Chełmie, OSM Krasnystaw, Cukrownia Werbkowice, inne	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
5	Modernizacja sieci ciepłowniczych na terenie miasta Lublina	LPEC Sp. z o.o.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6	Sukcesywna rozbudowa sieci ciepłowniczej w Puławach i podłączanie do sieci nowych obszarów rozwojowych miasta	OPEC Sp. z o.o. w Puławach	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
7	Modernizacja indywidualnych węzłów ciepłych i części sieci ciepłowniczej	Kraśnickie Przeds. Energ. Ciepłej Sp. z o.o.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
8	Realizacja miejskiego programu ograniczenia niskiej emisji	Gmina Miasto Kraśnik	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
9	Plantacja roślin energetycznych	Łęczyńska Energetyka Sp. z o.o. w Bogdance	→ 81,08%	1 379	413	Środki własne
10	Modernizacja ciepłowni na elektrociepłownię		→ 0,18% Przesunięto termin realizacji	b.d.	b.d.	Środki własne
11	Modernizacja sieci ciepłowniczej Bogdanka-Łęczna		→ 26,55% Przesunięto termin realizacji	612	0	Środki własne
12	Zakup analizatora spalin		↑	13,6	-	Środki własne
13	Modernizacja istniejących węzłów ciepłych oraz modernizacja /zmiana układu zasilania w ciepło budynków ogrzewanych dotychczas z węzła grupowego W-03, WO-4, WO-5 i WH-2 (os. Kościuszki), W-63 (os. Koniczynka) oraz ogrzewanych z węzła WH-1	MPEC Sp. z o.o. Chełm	↑	3 985,80	4852,8	środki własne
14	Budowa spinki sieci ciepłowniczej, modernizacja sieci ciepłowniczych i podłączenie nowych odbiorców do miejskiego systemu ciepłowniczego		↑	425,3	b.d.	b.d.
15	Przystosowanie kotła WR-25 (Nr 2) na Centralnej Ciepłowni do współspalania biomasy		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
16	Budowa bloku energetycznego opalanego paliwem gazowym z instalacji zgazowania węgla (IGCC) o mocy 280 MW	EC Lublin - Wrotków Sp. z o.o.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
17	Budowa bloku energetycznego opalanego węglem kamiennym z kopalni KWK Bogdanka w wysokosprawnej technologii o parametrach nadkrytycznych o mocy 2x800 MW		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
18	Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła w EC Lublin Wrotków Sp. z o.o. w oparciu o biomasę i paliwa alternatywne		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
19	Modernizacje: napędu-pompa wody sieciowej, napędu -pompa szlamu z akceleratora, obrotowego podgrzewacza wody		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
20	Przebudowa kotła parowego pod kątem dostosowania do obowiązujących norm emisji	ZA „Puławy” S.A.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
21	Budowa instalacji do odsiarczania spalin w zakładowej elektrociepłowni		b.d.	b.d.	b.d.	
22	Modernizacja pieca (wymiana wentylatora układu sterowania oraz AKPiA) w celu redukcji emisji NOx z podgrzewaczy soli grzewczej na instalacji Melaminy I		b.d.	b.d.	b.d.	
23	Budowa instalacji do redukcji podtlenu azotu z Wydz. Saletry Amonowej		b.d.	b.d.	b.d.	
24	Modernizacja rozdzielni ciepła i pompowni, Zabudowa kotła odzysknicowego WU 3.0 na kotle parowym OR-32 (K-I) Zabudowa kotła odzysknicowego WU 1.4 na kotle parowym OSR-25 (K-3)	PRATERM Kraśnik Sp. z o.o.	↑	1 253,5	b.d.	100 % -środki własne
25	Odsiarczanie spalin w technologii amoniakalnej oraz pulsacyjnego filtra workowego	MEGATEM EC-Lublin Sp.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
26	Generator gazowy		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
27	Współspalanie		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
28	Blok biomasowy		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
29	Likwidacja kotła WR-25 nr 2 i budowa nowego źródła WR-8	PEC Sp. z o.o. w Białej Podlaskiej	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
30	Modernizacja sieci ciepłowniczych (ograniczenie strat na przesył ciepła)		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
31	Przyłączanie budynków do msc w ramach likwidacji niskiej emisji		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
32	Modernizacja kotła WR5 na kocioł WR10 w technologii ścian szczelnych	MPGK Sp. z o.o. Włodawa	↑	2573	-	87% kredyt inwestycyjny 13% środki własne
33	Modernizacja sieci ciepłowniczej we Włodawie		↑	70	855	70% pożyczka z WFOŚiGW 30% wkład własny
34	Modernizacja odpylania magazynów, pakowni i terminala wysyłkowego cukru (zmniejszenie emisji pyłu cukrowego i emisji hałasu)	KSC S.A. Oddział Cukrownia Lublin	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
35	Instalacja do redukcji emisji dwutlenku azotu na piecach nr. 1 i 3.	Cementownia Rejowiec S.A.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
36	Zamiana elektrofiltru na filtr workowy na piecu nr. 3 wraz z uruchomieniem systemu ciągłego monitoringu spalin		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
37	Spawanie laserowe - zmniejszenie emisji pyłów spawalniczych	SIPMA S.A. Lublin	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
38	Budowa instalacji odpylania maszyn na wydziale obróbki drewna i wydziale lakierni (nr 1 i Nr 2) oraz instalacji oczyszczania gazów na wydziale lakierni Nr 2	P.P.H.U. WOFAM Biłgoraj	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
39	Modernizacja pieca i suszarni	ZCB „Markowicze” S.A.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
41	Modernizacja układu odpylania spalin	Polski Ogród Sp. z o.o. w Rykach	↑	214	587	Środki własne
42	Modernizacja kotłowni (2009-2010) i modernizacja pieca wapiennego (2008 r.)	Cukrownia Werbkowice	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
43	Zainstalowania ekonomizerów na kolektorach odprowadzających spalinę z 3 kotłów WR-25	PW „ATEX” Sp. z o.o. w Zamościu	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
44	Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i innych obiektów komunalnych	Gminy, Powiaty, ZOZ, KUL, Szpital Wojewódzki, Szpitale Powiatowe, szkoły	→	2 750,497 ¹	4008,1 ¹	Środki własne WFOŚiGW Środki UE
45	Termomodernizacje budynków zakładowych	MPWiK „Wodociągi Puławskie”	↑	b.d.	591,5	Środki własne
46	Modernizacja systemu energetycznego (kotłowni) i termomodernizacja budynku SP ZOZ w Krasnymstawie	SP ZOZ, SP w Krasnymstawie	→	115,29	4764,08	Ekofundusz - 28,3% NFOŚ i GW – 36,9% Kredyt termomodernizacyjny – 22,5% Środki własne - 12,3%
47	Budowa przyłączy ciepłowniczych niskoparametrowych	Gmina Dubienka	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
48	Kolektory słoneczne, małe elektrownie wodne, wiatraki (40 szt. w gm. Godziszów), pompy ciepła (w tym montaż solarów z ekonomizerami w SP WSS w Chełmie)	Prywatni właściciele, Gminy, Szkoły, nadleśnictwa, parafie, itp	→*	-	77,04	Środki własne

Przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
49	Budowa kotłowni opalanej słomą o mocy 1,2 MW	Gmina Janów Podlaski	↑	274	1968	2007 r. Środki własne 2008 r. Środki własne 56,56% Ekofundusz 43,44
50	Modernizacja gospodarki biogazem na oczyszczalni ścieków (wykorzystanie biogazu do produkcji energii elektrycznej)	PGK Sp. z o.o. Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
51	Wykorzystanie biogazu na oczyszczalni ścieków jako odnawialnego źródła energii	MPWiK „Wodociągi Puławskie” Sp. z o.o.	→	9,3	114,1	2007 r. środki własne 2008 r. GFOŚiGW 87,6% (100 tys zł.) środki własne 12,4% (14,1tys zł.)
52	Redukcja emisji pyłowej i gazowej niezorganizowanej z linii technologicznej produkującej masy bitumiczne	Lubelskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych S.A.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
53	Przystosowanie autobusów miejskich do zasilania gazem ziemnym wraz z zamontowaniem silnika spełniającego normę Euro 4		↑ Zmodernizowano łącznie 6 autobusów zasilanych ON na zasilane gazem CNG	180, 373	1 567,5	2007 r. (100 % środki własne) 2008 r. 60% dotacja Ekofundusz 40 % WFOŚiGW
54	Poprawa dostępności i jakości komunikacji miejskiej, dla miasta Puławy wraz z obszarami sąsiednich gmin, funkcjonalnie powiązanych w ramach porozumienia w sprawie wspólnej komunikacji miejskiej (w tym: wymiana taboru MZK Sp. z o.o. na proekologiczny, modernizacja infrastruktury przystankowej, promowanie korzystania z komunikacji miejskiej, wprowadzenie nawigacji satelitarnej dla autobusów	Gmina Miasto Puławy, MZK Sp.z o.o.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
55	Zakup dwóch samochodów z silnikami spełniającymi normę EUR04 oraz eliminacja wyeksploatowanych jednostek nie spełniających wymagań norm EURO	Zakład Mleczarski Sp. z o.o. w Łaszczowie	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
56	Budowa obwodnicy m. Serokomla	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
57	Budowa obwodnicy Nałęczowa		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
58	Budowa obwodnicy Biłgoraja (południowa)		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
59	Budowa obwodnicy północnej Biłgoraja	Miasto Biłgoraj	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
60	Obwodnica Międzyrzeca Podlaskiego na drodze nr 19 (ukończenie)	GDDKiA Warszawa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
61	Obwodnica Puław (ukończenie I etapu)		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
62	Obwodnica Puław (II etap)		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
63	Obwodnica Hrebennego (ukończenie)		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
64	Obwodnica Piask - montaż urządzeń ochrony środowiska		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
65	Obwodnica Okopy (oddana w 2005 r.) - montaż urządzeń ochrony środowiska		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
66	Obwodnica Frampola		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
67	Obwodnica Gorajca		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
68	Obwodnica Hrubieszowa		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
69	Obwodnica Kraśnika		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 30 272,9 tys. zł, co stanowi 3,4% kosztów planowanych na te lata (878 303 tys. zł)						

* na podstawie danych z gmin

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2007 r. dokonywane miały być głównie modernizacje kotłowni polegające na zmianie nośnika energii z paliwa stałego na gaz ziemny lub olej opałowy. Najczęściej inwestycje te realizowane są w obiektach użyteczności publicznej administrowanych przez samorządy lokalne. W Kraśniku kosztem ponad 800 tys. zł zmodernizowano dużą (960 kW) kotłownię ogrzewającą obiekty SP ZOZ. Ponadto, Miasto Kraśnik w 2007 r. rozpoczęło realizację programu ograniczenia niskiej emisji polegającego na udzielaniu wsparcia finansowego mieszkańcom miasta na modernizację małych kotłowni

na bardziej ekologiczne. Wykonany w 2007 roku pierwszy etap zadania obejmował 117 lokalnych kotłowni. Miasto Kraśnik wydało na ten cel 837 500 zł w tym 517 tys. zł stanowiły środki pożyczone w Wojewódzkim Funduszu.

W Zamościu zlikwidowano dużą kotłownię ogrzewającą Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 i Centrum Kształcenia Praktycznego oraz zainstalowano dwa kotły gazowe o mocy 225 kW. Środki na dofinansowanie tego przedsięwzięcia w kwocie 300 tys. zł Miasto Zamość otrzymało z WFOŚiGW w formie pożyczki. Kolejną inwestycją zakończoną w 2007 r. była likwidacja kotłowni opalanej paliwem stałym i budowa kotłowni olejowej o mocy 300 kW dla potrzeb Zespołu Szkół w Godziszowie (koszt 157.659 zł) oraz modernizacja kotłowni o mocy 105 kW na gazową, z zastosowaniem kolektorów słonecznych do pozyskiwania ciepłej wody użytkowej w Szkole Podstawowej w Nasutowie gm. Niemce (koszt niemal 198 tys. zł).

Działanie 3: Modernizacja kotłowni w budynkach użyteczności publicznej (likwidacja kotłów węglowych) oraz budowa nowych systemów grzewczych z wykorzystaniem technologii przyjaznych środowisku

Zadanie zrealizowały gminy: Wierzbica (poniesione koszty to 432 tys. zł, 20% środki własne, 80% środki UE), Milanów (371,469 tys. zł., środki własne oraz WFOŚiGW) i Potok Górny.

Działanie 5: Modernizacja sieci ciepłowniczych na terenie miasta Lublina

Z raportu WFOŚ wynika, że w 2007 r. Lubelskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. wykonało prace modernizacyjne sieci ciepłowniczych i węzłów ciepłych na terenie Lublina.

Działanie 7: Modernizacja indywidualnych węzłów ciepłych i części sieci ciepłowniczej

Z raportu WFOŚ wynika, że w 2007 r. Kraśnickie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. wykonało modernizację indywidualnych węzłów ciepłych i sieci ciepłowniczej,

Ponadto, w ramach przedsięwzięć polegających na obniżaniu emisji zanieczyszczeń do powietrza z instalacji technologicznych Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Radzynie Podlaskim zrealizowało zadanie polegające na modernizacji kotła WR-5, Przedsiębiorstwo Drogowo-Mostowe Sp. z o.o. we Włodawie wykonało modernizację zespołu do suszenia i otaczania kruszywa, a Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Lublin Sp. z o.o. zakupiło podzespoły do montażu dwóch trolejbusów wyposażonych w energooszczędny napęd na prąd zmienny.

Działanie 10: Modernizacja ciepłowni na elektrociepłownię przez Łęczyńską Energetykę Sp. z o.o. w Bogdance

Z uwagi na nie podpisanie kontraktu na budowę elektrociepłowni „pod klucz” przez wybranego w toku publicznego postępowania przetargowego wykonawcę, Spółka zmuszona była do zmiany założeń dotyczących okresu realizacji przedsięwzięcia. Nakłady poniesione w latach 2007 i 2008 związane są z przygotowaniem inwestycji do realizacji, zaś budowa elektrociepłowni będzie wykonana w latach 2011-2015.

Działanie 11: Modernizacja sieci ciepłowniczej Bogdanka-Łęczna

Z informacji otrzymanej od zakładu „Łęczyńska Energetyka” Sp. z o. o. w Bogdance wynika, że termin wykonania zadania polegającego na modernizacji sieci ciepłowniczej Bogdanka-Łęczna został w 2008 r. przesunięty z uwagi na niekorzystne trendy ciepłownicze (łagodne zimy). Prace modernizacyjne nie zostały również podjęte w 2009 r. z uwagi na projektowaną przebudowę drogi krajowej nr 82 na odcinku Łęczna-Puchaczów wraz z drogami dojazdowymi (serwisowymi) i związanym z tym procesem wykupu terenów przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Lublinie, na których zlokalizowana jest sieć ciepłownicza.

Działanie 12: Zakup analizatora spalin przez Łęczyńską Energetykę Sp. z o.o. w Bogdance

W Programie założono zakup przez Spółkę analizatora spalin za kwotę 250 tys. zł. W związku z przesunięciem terminu modernizacji ciepłowni na elektrociepłownię zakupiono inny tańszy model, który nie musi spełniać warunków współpracy z elektrociepłownią.

Działania 13-15: Zadania inwestycyjne realizowane przez MPEC Sp. z o.o. Chełm

W ankiecie Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Spółka z o.o. w Chełmie poinformowało, że w latach 2007-2008 zrealizowano zadania inwestycyjne – według opisu jak poniżej:

Modernizacja układu zasilania w ciepło budynków ogrzewanych z W-03 na oś. Kościuszki

Wartość zadania: 1 958,5 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2007

Konieczność modernizacji całego układu zasilania w energię ciepłą obiektów na oś. Kościuszki wymusił zły stan techniczny sieci ciepłej rozprowadzającej niskich parametrów z węzła W-03 przy ul. Wolności. Sam węzeł (wybudowany jeszcze w technologii tradycyjnej) też charakteryzował się niską sprawnością i dużym zużyciem eksploatacyjnym. Wymiana istniejących sieci czteroprzewodowych oraz modernizacja tak dużego węzła były ekonomicznie nieuzasadnione. Dlatego na 2007 rok zaplanowano zabudowę

10 indywidualnych węzłów ciepłych kompaktowych w poszczególnych budynkach (które zastąpiły tradycyjny węzeł grupowy W-03) oraz budowę nowej sieci rozdzielczej wysokich parametrów z przyłączami do węzłów j.w.

Zmiana sposobu zasilania w ciepło budynków ogrzewanych z węzła W-63 na oś. Koniczynka

Wartość zadania: 89,4 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2007

W 2007 r. - w ramach umowy zawartej z SM „Energetyk” (nr NT/29/95/06 z dnia 9.06.2006 r.) dotyczącej likwidacji węzła W-63 na osiedlu „Koniczynka” w Chemie – zrealizowano:

a) kompaktowy węzeł ciepły W-251 w budynku Wspólnoty Mieszkaniowej przy ul. I Armii WP 1A (c.o. 40 kW i c.w.u. 35 kW),

b) przyłącza sieci ciepłych wysokich parametrów

Zastąpienie starych sieci wykonanych w technologii tradycyjnej sieciami preizolowanymi - z izolacją o bardzo małym współczynniku przenikania ciepła - oraz zastosowanie szczelnej armatury kulowej będą skutkowało zmniejszeniem strat ciepła na przesyle oraz ograniczeniem do minimum ubytków wody sieciowej, co znajdzie swoje odbicie pośrednio w zmniejszeniu zużycia opału oraz w zmniejszeniu emisji zanieczyszczeń w źródle ciepła.

Podłączenie nowych odbiorców do systemu ciepłowniczego miasta Chełm

Wartość zadania: 605,2 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2007

W 2007 roku - w ramach zawartych umów o przyłączenie - zrealizowano i rozliczono:

a) przyłącza sieci ciepłych wysokich parametrów do nowych odbiorców

b) przyłącza sieci ciepłych niskich parametrów do nowych odbiorców

Zgodnie z umową o przyłączenie zawartą z Miejskim Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej przy ul. Wołyńskiej 11 MPEC Sp. z o.o. zamontował układ pomiarowo-rozliczeniowy (licznik ciepła i regulator różnicy ciśnień) w modernizowanym przez użytkownika węzle cieplnym W-01S w budynku przychodni przy ul. Wołyńskiej 11.

Modernizacja węzłów ciepłych

Wartość zadania: 374,3 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2007

W 2007 roku zmodernizowano w pełnym zakresie (technologia c.o. i c.w.u.) węzły ciepłe ul. Piłsudskiego 25, ul. Kolejowej 92, ul. Piłsudskiego 11B, ul. Uściługskiej 5, ul. Sienkiewicza 22, ul. Szarych Szeregów 11.

SPINKA sieci ciepłej wysokich parametrów 2xDN 150 łącząca osiedla „Kościuszki” i „Bazyłany”

Wartość zadania: 425,3 tys. zł tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2008

Priorytetowym zadaniem inwestycyjnym w 2008 roku była spinka sieci ciepłej wysokich parametrów 2xDN 150 łącząca sieci przesyłowe wysokich parametrów na osiedlach „Kościuszki” i „Bazyłany”.

Modernizacja układu zasilania w ciepło budynków zasilanych z węzła W-04 na osiedlu Kościuszki

Wartość zadania: 958,4 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2008

W I etapie wybudowano sieć rozdzielczą 2xDN 65/140 o długości 108,5 mb oraz przyłącza s.c. do budynków. W m-cu sierpniu rozpoczęto budowę sieci ciepłej rozdzielczej z przyłączami do węzłów ciepłych w budynkach przy ul. Wolności na os. „Kościuszki” (II etap).

W wyniku modernizacji tradycyjny grupowy węzeł ciepły został zastąpiony przez 14 węzłów kompaktowych, z których jeden - w budynku Przychodni przy ul. Połanieckiej 11 - został zabudowany we własnym zakresie przez Odbiorcę.

Modernizacja sieci ciepłowniczych niskich parametrów na osiedlu Słowackiego w Chełmie

Wartość zadania: 180,6 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2008

W 2008 roku – w ramach realizowanego od 1997 r. programu ograniczenia strat wody w sieci miejskiej i strat ciepła na przesyle – została zmodernizowana znajdująca się w złym stanie technicznym 4-przewodowa sieć ciepła niskich parametrów z węzła grupowego W-10S do budynków mieszkalnych przy ul. Słowackiego 14, 16, 24, 28, 30 i przy ul. Starościńskiej 4b w Chełmie.

Modernizacja sieci ciepłowniczych w rejonie ul. Piramowicza w Chełmie

Wartość zadania: 139,0 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2008

W związku z przeniesieniem technologii grupowego węzła ciepłego W-019 z wyburzanego obiektu starej wymiennikowi do nowego budynku zaprojektowanego na działce 623/1 przy ul. Piramowicza zrealizowane zostały sieci uzbrojenia terenu niezbędne do jego obsługi

Modernizacja komory K-1 na sieci magistralnej 2xDN 600 w rejonie ul. Chemicznej w Chełmie

Wartość zadania: 215,4 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2008

W czasie postoj Centralnej Ciepłowni, przeprowadzono też modernizację komory K-1 na sieci magistralnej 2xDN 600 w rejonie ul. Chemicznej. Stare, nieszczelne zasuwki wymieniono na przepustnice o wysokim stopniu szczelności. Inwestycja w znaczący sposób ograniczy ubytki wody sieciowej i tym samym zmniejszy straty ciepła na przesyle.

Podłączenie nowych odbiorców do miejskiej sieci ciepłowniczej

Wartość zadania: 701,0 tys. zł

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2008

Największą inwestycją realizowaną w 2008 roku w ramach umów o przyłączenie była budowa sieci ciepłej rozdzielczej wysokich parametrów 2xDN 150 w rejonie ul. Lubelskiej z przyłączami do budynków wojskowych położonych na terenach zamkniętych i budynków mieszkalnych zlokalizowanych na terenie otwartym, przylegającym do jednostki wojskowej.

Przebudowa sieci ciepłej magistralnej zasilającej osiedle „Zachód” w Chełmie

Wartość zadania: 3 600,0 tys. zł (koszt netto planowany)

Źródła finansowania: środki własne MPEC

Termin realizacji: 2010-2011

Planowana jest budowa sieci magistralnej wysokich parametrów. Aktualnie opracowywany jest projekt budowlany sieci magistralnej 2xDN 300 w kierunku osiedla „Zachód”.

Koszt dokumentacji 16,8 tys. zł.

Przystosowanie kotła WR25 (Nr 2) na Centralnej Ciepłowni w Chełmie do współspalania biomasy

W 2008 roku planowana była przebudowa kotła WR25 (Nr 2) na Centralnej Ciepłowni przy ul. Towarowej, mająca na celu przystosowanie go do współspalania biomasy. Zakres przebudowy miał obejmować: wydłużenie rusztów o ok. 1 mb, zamontowanie nowych koszy węglowych (szt. 2), przebudowę zasobnika przykotłowego i lei węglowych z zasuwaniami odcinającymi oraz wykonanie instalacji elektrycznej do podłączenia dozowników podających opał na ruszt (planowany koszt zadania – 800,0 tys. zł).

Od przebudowy kotła odstąpiono w marcu 2009 r. - po wizycie w ciepłowni miejskiej w Siedlcach, gdzie zastosowano takie rozwiązanie. Według uzyskanych tam informacji nie spełnia ono swojego zadania, a ponadto stwarza dodatkowe problemy eksploatacyjne, utrudniające prowadzenie kotła. W tej sytuacji realizacja przedmiotowego zadania stała się bezzasadna.

Działanie 44: Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i innych obiektów komunalnych

Z ankietyzacji gmin wynika, że zadanie realizowały gminy: Terespol, Stary Zamość, Hańsk, Piszczac, Janów Podlaski, Strzyżewice, Kamień, Rejowiec Fabryczny, Trawniki, Spiczyn, Stoczek Łukowski, Krasnymstaw, Siedliszcze, Wierzbica, Krasnobród, Milanów, Potok Górny.

Działanie 46: Modernizacja systemu energetycznego (kotłowni) i termomodernizacja budynku SP ZOZ w Krasnymstawie

Na dzień 31.12.2008 r. procentowy stan zaawansowania inwestycji wynosił 42,4% i jest zgodny z zaplanowanym harmonogramem. Zgodnie z umową zakończenie inwestycji przewidziane jest na dzień 30.09.2009 r. Na modernizację systemu energetycznego (kotłowni) i termomodernizację budynku SP ZOZ w Krasnymstawie wydał w 2007 r.

115,29 tys. zł, a w 2008 r. - 4764,08 tys. zł. Środki pochodziły z Ekofunduszu - 28,3%, NFOŚ i GW – 36,9%, funduszy własnych - 12,3%, a 22,5% stanowił kredyt termomodernizacyjny.

Działanie 48: Kolektory słoneczne, małe elektrownie wodne, wiatraki (40 szt. w gm. Godziszów), pompy ciepła (w tym montaż solarów z ekonomizerami w SP WSS w Chełmie)

Zadanie realizowały gminy: Terespol (koszty w 2008 r. – 38 tys. zł) oraz Puchaczów (koszty w 2008 r. – 39,04 tys. zł).

Działanie 51: Wykorzystanie biogazu na oczyszczalni ścieków jako odnawialnego źródła energii

MPWiK „Wodociągi Puławskie” Sp. z o.o. poinformowało, że realizacja zadania przewidywana jest w latach 2010-2013 wspólnie z zadaniem p.n. „Unieszkodliwianie termiczne prefermentowanych osadów ściekowych na oczyszczalni ścieków” w ramach przewidywanego do uzyskania dofinansowania ze środków UE - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko dla Projektu p.n. Międzygminny system wodno- ściekowy w ramach aglomeracji Puławy”.

2.3.1.3. Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami sformułowano następujące priorytety ekologiczne:

- rozwój systemów zorganizowanego odbierania i zbierania odpadów komunalnych, w tym segregacji odpadów,
- edukacja ekologiczna mieszkańców,
- tworzenie Rejonowych Zakładów Gospodarki Odpadami (RZGO),
- zamykanie, rekultywacja i dostosowanie składowisk odpadów do wymagań prawnych,
- tworzenie GPZON (Gminne Punkty Zbierania Odpadów Niebezpiecznych).

Zadania ogólne z zakresu gospodarki odpadami, a także zadania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, gospodarki odpadami z sektora gospodarczego oraz gospodarki odpadami niebezpiecznymi (w tym odpady azbestowe) jak również przedsięwzięcia przewidziane do realizacji przez zakłady zagospodarowania odpadów zostaną przedstawione w Sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego.

2.3.1.4. Oddziaływanie hałasu

W ramach niniejszego zadania jako priorytety przyjęto zmniejszenie negatywnego oddziaływania hałasu na zdrowie człowieka i środowisko, zwłaszcza w obszarze miasta Lublina i pozostałych miast grodzkich, na terenach uzdrowiskowych i turystyczno-rekreacyjnych.

Tabela 2.3.1.4.-1. Hałas – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

HAŁAS - przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Opracowanie mapy akustycznej i programu ochrony przed hałasem dla m. Lublina	Miasto Lublin	↑ Program Ochrony Środowiska przed Hałasem dla Miasta Lublin opracowany został w 2008 r.	b.d.	b.d.	b.d.
2	Kontynuowanie kontroli przestrzegania dopuszczalnej emisji hałasu z obiektów działalności gospodarczej i przemysłowej	WIOS w Lublinie	↑	4,2***	4,8***	b.d.
3	Wprowadzenie stref wolnych od ruchu w centrach miast	Gminy	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
4	Egzekwowanie ograniczeń prędkości ruchu na terenach zabudowanych	Policja	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
5	Wprowadzenie do m.p.z.p. zapisów sprzyjających ograniczeniu zagrożenia hałasem (rozgraniczanie terenów o różnicowanej funkcji)	Gminy	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
6	Monitoring hałasu emitowanego przez zakłady	Przedsiębiorstwa	b.d.	Koszty po stronie przedsiębiorstw		b.d.
7	Realizacja projektu uspokojenia ruchu drogowego pn. „Miasteczko Holenderskie” na terenie miasta oraz na drogach wojewódzkich w Puławach	Miasto Puławy, ZDW	b.d.	Koszty podane w tabeli dla powietrza		b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 9,0 tys. zł, co stanowi 2,3% kosztów planowanych (380,0 tys. zł)						

*** koszty poniesione łącznie dla monitoringu środowiska w danym roku przez WIOŚ w Lublinie (nie są uwzględnione koszty monitoringu środowiska poniesione przez WSSE i PSSE).

Tabela 2.3.1.4.-2. Hałas – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

HAŁAS - przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Budowa obwodnic miast wraz z zabezpieczeniami akustycznymi	GDDKiA, WZD, Gminy	b.d.	Koszty podane w tabeli Powietrze		b.d.
2	Realizacja zabezpieczeń akustycznych (ekrany akustyczne, wały ziemne) na obszarach wzmożonego ruchu komunikacyjnego	Zarządzający drogą samorządy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
3	Optymalizacja procesów produkcji w celu redukcji emisji hałasu do środowiska oraz sadzenie drzew wokół zakładów.	Przedsiębiorstwa (m.in.: PGK Sp. z o.o. w Lubartowie, MPWiK „Wodociągi Puławskie” Sp. z o.o., KSC S.A. Oddział Cukrownia Lublin, Cementownia Chełm, Cukrowania Werbkowice, Polski Ogród Sp.z o.o. w Rykach)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: b.d., koszty planowane: 1 600 tys. zł.						

2.3.1.5. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

W ramach zadań dotyczących oddziaływania pól elektromagnetycznych szczególnie zwrócono uwagę na monitoring pól elektromagnetycznych oraz edukację ekologiczną nt. rzeczywistej skali zagrożenia emisją pól.

Tabela 2.3.1.5.-1. Pola elektromagnetyczne – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

POLA ELEKTROMAGNETYCZNE – przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Prowadzenie cyklicznych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych oraz prowadzenie rejestru o terenach na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (art. 124 ustawy POS)	WIOS w Lublinie	↑	4,2***	4,8***	
2	Inwentaryzacja i kontrola źródeł emisji pól elektromagnetycznych	Prowadzący instalacje, użytkownicy urządzeń	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
3	Wprowadzenie do m.p.z.p. zapisów dotyczących pól elektromagnetycznych (w tym zasad lokalizacji instalacji emitujących pola elektromagnetyczne z uwzgl. walorów krajobrazowych, wyznaczenie stref ograniczonego użytkowania terenu na którym występuje przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	Gminy	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: 9,0 tys. zł., koszty planowane: b.k.d.						

*** koszty poniesione łącznie dla monitoringu środowiska w danym roku przez WIOŚ w Lublinie (nie są uwzględnione koszty monitoringu środowiska poniesione przez WSSE i PSSE).

2.3.1.6. Poważne awarie

W ramach zadań jako priorytety przyjęto działania mające na celu zapobieganie powstawaniu poważnych awarii w zakładach oraz w trakcie przewozu materiałów niebezpiecznych oraz szybkie usuwanie skutków poważnych awarii.

Tabela 2.3.1.6.-1. Poważne awarie przemysłowe – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE – przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Bieżący nadzór nad zakładami zwiększonego i dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR, ZZR) oraz aktualizacja rejestru tych zakładów	KW PSP, KP PSP, WIOŚ	↑	b.k.d.	b.k.d.	WIOŚ – b.k.d.
2	Wyznaczenie miejsc postoju dla samochodów przewożących materiały niebezpieczne	Wojewoda, Samorządy lokalne	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
3	Kontynuacja współpracy z Państwowym Urzędem Ekologii i Zasobów Naturalnych Obwodu Wołyńskiego i Lwowskiego w zakresie przeciwdz. ew. poważnym awariom przemysł.	KW PSP, Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
4	Opracowywanie zewnętrznych planów operacyjnych i ich aktualizacja	KW PSP,	b.d.	Koszty po stronie ZDR		
5	Analiza i przeciwiczenie realizacji zewnętrznych planów operacyjnych (raz na 3 lata) celem ich aktualizacji	KWPSP	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6	Informowanie i ostrzeganie społeczeństwa o wystąpieniu poważnych awarii	Wojewoda KW PSP	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
7	Edukacja społeczeństwa w zakresie właściwych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożenia	Gminy, Wojewoda, Zarządcy dróg	Koszty w ramach edukacji ekologicznej			
8	Uwzględnianie lokalizacji ZDR i ZZR w m.p.z.p.	Gminy	b.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
9	Usuwanie skutków awarii w przypadku nie ustalenia sprawcy	Starosta	b.d.	b.d.		b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: b.d., koszty planowane: b.k.d.						

Tabela 2.3.1.5.-2. Poważne awarie przemysłowe – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE – przedsięwzięcia inwestycyjne						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Doposażenie jednostek PSP i OSP w sprzęt specjalistyczny z zakresu ratownictwa chemicznego, (w tym samochodów ratowniczo-gaśniczych) usuwania zagrożeń ekologicznych, itp.	Oddz. Woj. Związku OSP RP w Lublinie, KM PSP (Lublin, Zamość, KP PSP (Łęczna, Krasnystaw, Puławy, Świdnik, Tomaszów Lub., Hrubieszów, Ryki, i td.), OSP Ratownictwo Wodne w Lublinie, OSP (gminy)	→	b.d.	b.d.	b.d.
2	Remont kapitalny zbiorników stokażowych benzenu i cykloheksanu oraz przebudowa węzła rozładunku benzenu i cykloheksanu	ZA „Puławy” S.A.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Razem koszty w latach 2007-2008: b.d., koszty planowane: 24 800 tys. zł.						

W roku 2007 w ramach działań mających na celu zapobieganie i likwidację poważnych awarii i ich skutków zakupiono sprzęt dla jednostek Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej. WFOŚiGW współfinansował m.in. zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych oraz sprzętu przeciwpożarowego i ratownictwa chemicznego. Komendom Powiatowym PSP dofinansowano zakup drabiny ratowniczo-gaśniczej o wysokości ratowniczej 37 m, zabudowę podwozia średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego oraz zakup ubrań gazoszczelnych i sprzętu specjalistycznego z zakresu ratownictwa chemicznego i do likwidacji skutków katastrof naturalnych i chemiczno-ekologicznych. Zakupiono także sprzęt przeciwpożarowy dla jednostek ochotniczej straży pożarnej oraz sprzęt nurkowy do usuwania zagrożeń ekologicznych na akwenach wodnych województwa lubelskiego.

W 2008 r. dokonano m.in. zakupu samochodów ratowniczo-gaśniczych oraz sprzętu przeciwpożarowego i ratownictwa chemicznego. Komendy Powiatowe PSP zakupiły 5 samochodów ratowniczo-gaśniczych, ubrań gazoszczelnych, narzędzi hydraulicznych i sprzętu specjalistycznego z zakresu ratownictwa chemicznego. Samochody ratowniczo-gaśnicze i sprzęt przeciwpożarowy oraz sprzęt nurkowy do usuwania zagrożeń ekologicznych w akwenach wodnych województwa lubelskiego zakupiły także jednostki ochotniczej straży pożarnej.

2.3.2. Ocena ogólna realizacji celu dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

W ramach omawianego celu dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego w latach 2007-2008 zaplanowano do realizacji 149 zadań. Spośród omawianych zadań jednostki organizacyjne odpowiedzialne za ich realizację podjęły się 60 zadań, w tym 35 zadań zostało zrealizowanych. Pozostałe to zadania ciągle lub te, których realizacja została rozpoczęta. Zadania, które w największym stopniu zostały rozpoczęte, zakończone lub są dalej prowadzone, przede wszystkim dotyczyły:

- Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- Realizacji programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminie Ludwin
- Realizacji programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminie Komarówka Podlaska
- Budowy polsko-białorusko-ukraińskiej polityki wodnej w zlewni Bugu - projekt w ramach programu INTERREG IIIA
- Opracowania projektu technicznego dla kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej w transgranicznym obszarze gminy Włodawa
- Projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowanych w aglomeracjach powyżej 100 tys. RLM w zlewni Bugu
- Projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowanych w aglomeracjach 15-100 tys. RLM w zlewni Bugu
- Projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowanych w aglomeracjach 2-15 tys. RLM w zlewni Bugu
- Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach powyżej 100 tys. RLM w zlewni Wieprza
- Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 15-100 tys. RLM w zlewni Wieprza
- Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM w zlewni Wieprza
- Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 15- 100 tys. RLM w zlewni Wisły

- Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM w zlewni Wisły
- Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 15- 100 tys. RLM w zlewni Sanu i Sanny
- Projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM w zlewni Sanu i Sanny
- Modernizacji stacji uzdatniania wody przez BIOMED Wytwórnia Surowic i Szczepionek Sp. z o.o.
- Zakupu płuczki do pora z zamkniętym obiegiem wody przez Polski Ogród Sp. z o.o. w Rykach
- Instalacji turbozespołu przeciwprężnego (zmniejszenie zużycia wody do chłodzenia o ok. 15 000 m³ i emisji ścieków o ok. 240 m³) przez PRATERM Kraśnik Sp. z o.o.
- Opracowania programów ochrony powietrza dla stref: Aglomeracja Lubelska, powiat m. Zamość, powiat m. Chełm, powiat m. Biała Podlaska, łączyńsko-włodawska.
- Monitoringu jakości powietrza
- Zakupu analizatora spalin, plantacji roślin energetycznych.
- Budowy spinki sieci ciepłowniczej, modernizacji sieci ciepłowniczych i podłączenia nowych odbiorców do miejskiego systemu ciepłowniczego przez MPEC Sp. z o.o. Chełm
- Modernizacji rozdzielni ciepła i pompowni, Zabudowa kotła odzysknicowego WU 3.0 na kotle parowym OR-32 (K-I) Zabudowa kotła odzysknicowego WU 1.4 na kotle parowym OSR-25 (K-3) przez PRATERM Kraśnik Sp. z o.o.
- Modernizacji kotła WR5 na kocioł WR10 w technologii ścian szczelnych oraz sieci ciepłowniczej we Włodawie przez MPGK Sp. z o.o. Włodawa
- Termomodernizacji budynków zakładowych przez MPWiK „Wodociągi Puławskie”
- Budowy kotłowni opalanej słomą o mocy 1,2 MW przez Gminę Janów Podlaski
- Opracowania mapy akustycznej i programu ochrony przed hałasem dla m. Lublina przez Miasto Lublin

- Prowadzenia cyklicznych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych oraz prowadzenie rejestru o terenach na których stwierdzono przekroczenie przez WIOŚ
- Bieżącego nadzoru nad zakładami zwiększonego i dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR, ZZR) oraz aktualizacji rejestru tych zakładów przez KW PSP, KP PSP, WIOŚ

2.4. Cel realizacyjny: Doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem

W ramach realizacji omawianego celu w szczególności zapisano konieczność:

- Prowadzenia edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, dotyczącej wszystkich elementów środowiska oraz promocja przyjaznych środowisku postaw konsumenckich,
- Wspierania podmiotów gospodarczych wdrażających / posiadających systemy zarządzania środowiskowego,
- Zapewnienia integracji celów ochrony środowiska ze strategiami rozwoju różnych sektorów gospodarczych,
- Uwzględniania aspektów ekologicznych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- Intensyfikacji współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej w zakresie ochrony środowiska.

2.4.1. Ocena szczegółowa realizacji zadań

Tabela 2.4.1.-1. Doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem, edukacja ekologiczna – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

EDUKACJA EKOLOGICZNA						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Edukacja ekologiczna realizowana w przedszkolach i szkołach (programy ekologiczne, konkursy, olimpiady)	Szkoły, Przedszkola, Powiaty	→	0,45	3,657 0,366 0,35	Środki własne
		Gminy	→*	199,63	224,77	Środki własne WFOŚiGW

EDUKACJA EKOLOGICZNA						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
2	Edukacja ekologiczna społeczeństwa realizowana poprzez: kampanie informacyjno-educacyjne, imprezy o tematyce ekologicznej konferencje, konkursy, zajęcia pozalekcyjne, la społeczeństwa	Powiaty, Media, OSP, Muzeum Nadwiślańskie, LODR, Stowarzyszenia, LFOŚN, LOP, Komunalne Związki Gmin, Inne jednostki	→	b.d.	b.d.	WFOŚiGW
3	Warsztaty terenowe dla nauczycieli przedmiotów przyrodniczych	Towarzystwo Wiedzy Powszechnej w Lublinie	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
4	Wydawanie folderów o tematyce ekologicznej, zakup literatury, przewodniki, albumy, informatory publikacje poświęcone przyrodzie,, biuletyny, materiały pokonferencyjne, itp.	Zespół Parków Krajobrazowych Rostocza w Zamościu PK „Podlaski Przełom Bugu” Zespół Parków Krajobrazowych Wyżyny Lubelskiej RDLP Lublin ZPK Polesia	→	12,62 9 3,8 96,8 5	21,34 8 - 139,7 40	30% środki własne 6,34 tys, 70% WFOŚiGW 15 tys. środki własne 50% - WFOŚiGW 50% - środki własne 2007 r. 65% (środki własne) 33% (budżet) 2% (OŚ) 2008 r. 77 % (środki własne) 10% (budżet) 13% (OŚ) FOŚiGW
5	Edukacja dzieci i młodzieży szkolnej realizowana przez Parki Krajobrazowe i Park Narodowy	Zespół Parków Krajobrazowych Rostocza w Zamościu PK „Podlaski Przełom Bugu” ZPK Polesia	→	0,4 8 75	1,5 7 57	Środki własne Środki własne FOŚiGW
6	Rozwój bazy edukacyjnej Poleskiego PN Oraz modernizacja OEE ZPK Polesia	Poleski PN ZPK Polesia	→	49 96	b.d. 116	WFOŚiGW 2007r.: 37% Środki własne, 63% OŚ, 2008r.: 39% środki własne, 61% OŚ

EDUKACJA EKOLOGICZNA						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
7	Rozbudowa ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych, wykonanie tablic informacyjnych w PK i na szlakach turystycznych	Powiaty, LODR	→ *	43	b.d.	WFOŚiGW
		Gminy		4,6	3,01	WFOŚiGW Środki własne
8	Udział pracowników Dep.Rolnictwa i Środow. Urzędu Marszałkowskiego oraz pracowników Wydz OSiR Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w szkoleniach, kursach, konferencjach z zakresu ochrony środowiska	Wojewoda Lubelski, Marszałek	↑	3,2	1,5	Środki budżetu wojewody
9	Szkolenie rolników w zakresie stosowania środków ochrony roślin, zasad KDPR	Lubelska Izba Rolnicza w Lublinie, ODR	→	49	b.d.	WFOŚiGW
Razem koszty w latach 2007-2008: 1 279,7co stanowi 21,9 % kosztów planowanych na te lata (5919 tys. zł)						

* dane niepełne (nie wszystkie podmioty odpowiedzialne za realizację przekazały informacje)

Bardzo ważną rolę w województwie pełnią ośrodki dydaktyczne Poleskiego Parku Narodowego oraz Zespołu Parków Krajobrazowych Polesia w Brzeźnie, które na swoją działalność otrzymały w 2007 r. z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej kwotę 49 343 zł. Przedmiotem dofinansowania były: zakup pomocy dydaktycznych, konkursy przyrodnicze, rajdy ekologiczne, uzupełnienie ekspozycji muzealnej oraz organizacja wystawy fotograficznej. W 2007 r. WFOŚiGW dofinansował także różnorodne formy działań edukacyjnych obejmujących wszystkie grupy wiekowe społeczności lokalnych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Wśród głównych wymienić należy: warsztaty, prelekcje, wydawnictwa, konkursy, wycieczki dydaktyczne, wystawy, zajęcia pozalekcyjne w szkołach. Jak wynika ze sprawozdania WFOŚiGW za 2007 r. najciekawsze wnioski z tego zakresu złożyły samorządy gminne w Białej Podlaskiej, Bełżycach, Chełmie, Czemiernikach, Głusku, Hrubieszowie, Józefowie, Kamieniu, Krasnymstawie, Łęcznej, Puławach, Strzyżewicach, Sułowie, Trzeszchanach, Wilkołazie, Ulan Majorat, Siennicy Różanej, Urzędowie oraz samorządy powiatowe w Chełmie, Krasnymstawie, Kraśniku, Łukowie, Łęcznej, Opolu Lubelskim, Świdniku.

W 2007 r. stworzono także ścieżki dydaktyczne, wykonano montaż tablic informacyjnych, a także oznakowano szlaki turystyczno-przyrodnicze. Zadania te kwotą 43 685 zł także wsparł WFOŚiGW.

Promocja obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 realizowana była przez Zespół Parków Krajobrazowych Polesia w Chełmie, Nadleśnictwo Zwierzyniec, Gminę Ruda-Huta oraz Towarzystwo dla Natury i Człowieka w Lublinie. Realizowane działania dotyczyły następujących obszarów: „Chełmskie Torfowiska Węglanowe”, „Lasy Sobiborskie”, „Poleska Dolina Bugu”, „Torfowisko Sobowice”, „Dolina Tyśmienicy”, „Izbicki Przełom Wieprza”, „Sztolnie w Senderkach”.

W 2007 r. na swoją ofertę edukacyjną dofinansowanie z WFOŚiGW w wysokości 49 000 zł otrzymało Muzeum Przyrodnicze w Kazimierzu Dolnym oraz Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli.

Z dofinansowania działalności na rzecz ochrony środowiska organizacji pozarządowych skorzystały: Liga Ochrony Przyrody – Zarząd Okręgu w Lublinie i Chełmie, Lubelska Fundacja Ochrony Środowiska Naturalnego w Lublinie, Towarzystwo dla Natury i Człowieka w Lublinie, Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej w Lublinie, Chełmskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, Stowarzyszenie „Lokalna Akcja na Rzecz Ochrony Środowiska Ziemi Chełmskiej”, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Pomocna Dłoń” w Łukowie, Fundacja Wspierania Historycznego Ogrodu Puławskiego, Towarzystwo Ziemi Jastkowskiej oraz Towarzystwo Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Promyk”.

Ponadto organizowane były olimpiady, konkursy oraz seminaria, kursy i szkolenia.

Tabela 2.4.1.-2. Doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem, dostęp do informacji o środowisku – przedsięwzięcia realizowane w 2007 i 2008 roku.

DOSTĘP DO INFORMACJI O ŚRODOWISKU						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
1	Wydanie raportu o stanie środowiska województwa lubelskiego: w latach 2006-2007 i w latach 2008-2009	WIOS	↑	-	37	WFOŚiGW (100%)
2	Umieszczanie na stronach www Urzędu Marszałkowskiego, starostw powiatowych i urzędów gmin/miast programów ochrony środowiska i planów gospodarki odpadami	Marszałek, Starostowie, Prezydenci /burmistrzowie/ wójtowie	↔	b.k.d.	b.k.d.	b.d.
3	Wykonanie tablicy świetlnej informującej o stanie zanieczyszczenia powietrza na terenie województwa lubelskiego ze szczególnym uwzględnieniem miasta Lublina	WIOS	↑	b.d.	116	WFOŚiGW

DOSTĘP DO INFORMACJI O ŚRODOWISKU						
Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (jednostki włączone)	Stan realizacji zadania	Koszty w tys. zł		Źródła finansowania
				2007	2008	
4	Zakup modułu do umieszczania danych o środowisku on-line w internecie	WIOS w Lublinie	↑	52,5	-	WFOŚiGW
Razem koszty w latach 2007-2008: 205,2 tys. zł co stanowi 81,7% koszty planowane: (251 tys. zł)						

2.4.2. Ocena ogólna realizacji celu doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem

W ramach omawianego celu doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem w latach 2007-2008 zaplanowano do realizacji 13 zadań. Spośród omawianych zadań jednostki organizacyjne odpowiedzialne za ich realizację podjęły się 7 zadań, w tym 4 zadania zostały zrealizowane. Pozostałe to zadania ciągle lub te, których realizacja została rozpoczęta. Zadania, które w największym stopniu zostały rozpoczęte, zakończone lub są dalej prowadzone, przede wszystkim dotyczyły:

- Udziału pracowników Dep. Rolnictwa i Środow. Urzędu Marszałkowskiego oraz pracowników Wydz OSiR Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w szkoleniach, kursach, konferencjach z zakresu ochrony środowiska
- Wydania raportu o stanie środowiska województwa lubelskiego: w latach 2006-2007 i w latach 2008-2009
- Wykonania tablicy świetlnej informującej o stanie zanieczyszczenia powietrza na terenie województwa lubelskiego ze szczególnym uwzględnieniem miasta Lublina
- Zakupu modułu do umieszczania danych o środowisku on-line w internecie

3. OCENA SZCZEGÓŁOWA REALIZACJI ZADAŃ PRZEZ POWIATY

Tabela 3.-1. Ocena szczegółowa realizacji zadań przez powiaty – realizacja za lata 2007-2008.

Cel	Zadania	Odpowiedzialni za realizację	Koszty [zł]		Źródło finansowania
			2007	2008	
Zieleń miejska	Urządzanie terenów zieleni, w tym skwerów, parków dzielnicowych, przebudowa pasów zieleni, ogródków botanicznych (łącznie z opracowaniem projektów), rewaloryzacja zieleni w zabytkowych parkach oraz bieżące utrzymanie zieleni	Gminy, Muzea, Powiaty, inne	1 200 000,00 zł	1 800 000,00 zł	Środki własne gmin (w tym GFOŚiGW), WFOŚiGW (20%)
	b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	„Zielona klasa przy Publicznej Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Zamoyskiego w Janowie Lubelskim. Zakup pojemników do segregacji odpadów” realizowane przez Publiczną Szkołę Podstawową z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Zamoyskiego w Janowie Lubelskim, sporządzenie planów urządzenia lasu i inwentaryzacji stanu lasów dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa położonych na terenie Gminy Janów Lubelski „Urządzenie terenu zieleni na placu wewnątrzszkolnym” realizowane przez Zespół Szkół w Godziszowie, „Pielęgnacja terenów zielonych wokół szkoły” realizowane przez Zespół Szkół w Chrzanowie, „Mini park, zagospodarowany drzewami i krzewami ozdobnymi oraz wyposażony w pojemniki do zbiórki odpadów” realizowane przez Zespół Szkół w Wólce Ratajskiej – Publiczne Gimnazjum w Wólce Ratajskiej	powiat janowski	16 260,00 zł	30 082,00 zł	PFOŚiGW
	b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	
	Utrzymanie terenów zielonych w I Liceum Ogólnokształcącym w Łukowie oraz Zespole Szkół nr 2 w Łukowie	powiat łukowski	r.b.d.	r.b.d.	WFOŚiGW, PFOŚiGW
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	Wykonanie zieleni na terenie Starostwa w Lublinie Zakup piaskarko-posypywarki	powiat lubelski ⁴	1 12 906,00 zł	b.d.	PFOŚiGW
Suma			129 166,00 zł	30 082,00 zł	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

		Koszty [zł]			
	Leczenie (w tym zwalczanie szrotówka kasztanowcowiaczka), pielęgnacja drzewostanów oraz nasadzenia drzew i krzewów (m.in. parki, cmentarze, parki miejskie, itp.)	Gminy, Muzea, Powiaty, inne	900 000,00 zł	950 000,00 zł	Środki własne gmin (w tym GFOŚiGW), WFOŚiGW (20%)
	b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
	Suma		- zł	- zł	
Lasy	Zalesianie gruntów prywatnych (w tym grunty nieużytkowane rolniczo i grunty rolne)	Starostwa Powiatowe, właściciele gruntów	3 200 000,00 zł	4 000 000,00 zł	Budżet państwa, Środki UE, WFOŚiGW, Fundusz Leśny Środki właścicieli
	Działanie na rzecz wprowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej w lasach prywatnych, w tym nadzór nad pielęgnowaniem lasu – upraw i młodników na powierzchni 329 ha, upraw i młodników na powierzchni 122 ha	powiat opolski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	Działanie na rzecz wprowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej, w tym zalesienie gruntów nieleśnych 4,8 ha, pielęgnacja lasów w uprawach leśnych i młodnikach 92 ha, odnowienia sztuczne 0,3 ha	powiat kraśnicki	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	Brak realizacji zadania zalesiania	powiat janowski	X	X	b.d.
	b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
	Zalesianie gruntów prywatnych 64,29 ha	powiat łukowski	r.b.d.	r.b.d.	PROW, środki właścicieli
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
	Suma		- zł	- zł	
Realizacja ochrony lasów w oparciu o plany urzędzania lasów i uproszczone plany urzędzania lasów (w tym opracowanie brakujących oraz ich aktualizacja)	Nadleśnictwa, Starostowie	10 000 000,00 zł		PROW, Budżet państwa	
b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.	
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

			Koszty [zł]		
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	Wykonano uproszczone plany urządzenia lasu i inwentaryzacje stanu lasów dla powierzchni 269,61 ha	powiat janowski	7 547,84 zł	X	Środki własne
	Zalesienie 15 ha gruntów prywatnych	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	Środki własne
	Sporządzanie planów urządzenia lasów dla Nadleśnictwa Łuków i Radzyń Podlaski Opracowanie dokumentacji urzędniowej dla gminy Serokomla oraz Łuków i miasta Łuków	powiat łukowski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	Realizacja uproszczonych planów urządzenia lasu	powiat lubelski ⁴	25 151,00 zł	b.d.	PFOŚiGW
	Suma		32 698,84 zł	- zł	
Gleby	Promocja programów rolnośrodowiskowych	Gminy, Powiaty, ODR	b.k.d.	b.k.d.	-
	Szkolenia dot. wdrażania ekologicznego systemu produkcji rolnej przy udziale Ośrodka Doradztwa Rolniczego	powiat opolski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	Szkolenia dot. wprowadzenia zasady dobrej praktyki rolniczej oraz zwiększenie świadomości ekologicznej w zakresie użytkowania gleb przy udziale Ośrodka Doradztwa Rolniczego	powiat kraśnicki	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	Szkolenia dla rolników przeprowadzone przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Janowie Lubelskim (ODR)	powiat janowski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	Wdrożenie instrumentów służących ekologizacji gospodarki rolnej, w tym programów rolno-środowiskowych	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	fundusze UE
	b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	Promocja programów rolnośrodowiskowych	powiat lubelski ⁴	r.b.d.	b.d.	b.d.
	Suma		- zł	- zł	
	Wspieranie i promocja gospodarstw ekologicznych		b.k.d.	b.k.d.	-
	Wdrażanie ekologicznego systemu produkcji rolnej przy udziale Ośrodka Doradztwa Rolniczego	powiat opolski	r.b.d.	r.b.d.	b.k.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

		Koszty [zł]			
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	Wspieranie powstawania i zachowania tzw. "zielonych miejsc pracy"	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lukowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma			- zł	- zł	
	Rekultywacja terenów zdegradowanych (w tym m.in.: rekultywacja przez zaalesienie terenów w otoczeniu ZA „Puławy” S.A., odwodnienie gruntów wsi Kaniwola / Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., rekultywacja gruntów realizowana przez gminy)	Właściciele i zarządcy terenów, Powiaty, Gminy	210 000,00 zł	500 000,00 zł	Środki własne podmiotów, WFOŚiGW, GFOŚiGW
	Rekultywacja wyrobiska po eksploatacji piasku w miejscowości Stefanówka i Głodno	powiat opolski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	Identyfikacja zagrożeń i prowadzenie prac rekultywacyjnych	powiat kraśnicki	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	Rekultywacja składowisk odpadów wraz z ich zadrzewieniem Likwidacja dzikich wysypisk	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lukowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	Rekultywacja gruntów 1,07 ha	powiat lubelski ⁴	r.b.d.	b.d.	b.d.
Suma			- zł	- zł	
Powietrze atmosferyczne	Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie sposobów zmniejszenia zużycia energii i ciepła korzystanie z transportu zbiorowego, itp	Gminy, Powiaty, POE	Koszty w ramach edukacji ekologicznej		Środki własne gmin, powiatów, WFOŚiGW
	b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	Kampania informacyjna społeczeństwa i przedsiębiorców na temat możliwości pozyskania energii ze źródeł odnawialnych	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lukowski	b.d.	b.d.	b.d.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

		Koszty [zł]		
b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma		- zł	- zł	
Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i innych obiektów komunalnych	Gminy, Powiaty, ZOZ, KUL, Szpital Wojewódzki, Szpitale Powiatowe, szkoły	17 800 000,00 zł	29 500 000,00 zł	WFOŚiGW (30%) Środki UE, środki Budżetu Województwa
Termorenowacje obiektów będących we władaniu Starostwa Powiatowego w Opolu Lubelskim, w tym wymiana stolarki okiennej na PCV w Zespole Szkół w Chodlu, docieplenie ścian i stropów budynku Zespołu Szkół w Chodlu, Wymiana stolarki okiennej na PCV, docieplenie ścian i stropów budynku Internatu w Specjalnym Ośrodku Szkolno Wychowawczym w Karczmiskach, Wymiana okien i drzwi zewnętrznych w budynku OSP w Głusku, Modernizacja strażnicy OSP w Noworąbłowie w tym wymiana okien i drzwi zewnętrznych, wymiana okien i drzwi, docieplenie ścian i stropów Zespole Szkół Zawodowych w Opolu Lubelskim, ul. Kolejowa 4, Wymiana okien i drzwi zewnętrznych w budynku OSP w Pusznie Godowskim	powiat opolski	r.b.d.	r.b.d.	Środki własne powiatu, Norweski Fundusz Finansowy, PFOŚiGW
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
Termomodernizacje budynków: Szkoły Podstawowej w Stróży, Szkoły Podstawowej w Leszczynie, Przedszkola w Urzędowie, Szkoły Podstawowej w Ostrowie, Szkoły Podstawowej w Sulowie, Szkoły Podstawowej w Studziankach, 54 budynki na terenie miasta Kraśnik	powiat kraśnicki	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
Termorenowacja budynków: Zespołu Szkół nr 1 w Łukowie, Zespołu Szkół w Stoczku Łukowskim, Liceum Ogólnokształcącego w Łukowie	powiat łukowski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
Termomodernizacja budynków: Powiatowego Centrum Edukacji Zawodowej w Świdniku, Zespołu Szkół nr 1 w Świdniku, I Liceum Ogólnokształcącego w Świdniku, Zespołu Szkół w Trawninkach	powiat świdnicki	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma		- zł	- zł	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

		Koszty [zł]		Środki własne WFOŚiGW
		3 830 000,00 zł	3 100 000,00 zł	
Modernizacja kotłowni w budynkach użyteczności publicznej (likwidacja kotłów węglowych) oraz budowa nowych systemów grzewczych z wykorzystaniem technologii przyjaznych środowisku	Urzędy Gmin, SP, Zakł. Opieki Zdrow., Parafie			
Modernizacja systemów ogrzewania w obiektach będących we władaniu Starostwa Powiatowego w Opolu Lubelskim, w tym wymiana instalacji co Zespole Szkół Zawodowych w Opolu Lubelskim, w budynku przy ulicy Młodzieżowej 6 w Poniatowej (były internat Liceum Ogólnokształcącego w Poniatowej), w Warsztatach Zespołu Szkół Technicznych w Poniatowej, ul. Fabryczna 16c w Zespole Szkół Technicznych w Poniatowej przy ul. Fabrycznej 16c w Liceum Ogólnokształcącym w Poniatowej ul. 11-go Listopada 5	powiat opolski		3 766 253,57 zł	Środki własne powiatu, Norweski Fundusz Finansowy
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
Modernizacja kotłowni: Urząd Gminy Gościeradów (budowa), ZPO w Gościeradowie (budowa), OZ w Liśniku Dużym (budowa), Szkoła Podstawowa w Leszczynie, Przedszkole w Urzędowie, Szkoła podstawowa w Ostrowie, PZOZ w Kraśniku*, Modernizacja sieci c.o. i c.w.u. dla SP ZOZ Kraśnik*, Środowiskowy Dom Pomocy w Kraśniku*	powiat kraśnicki	924 960,43 zł	r.b.d.	*Środki własne, WFOŚiGW
b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
Modernizacja kotłowni ze zmianą paliwa na tzw. ekologiczne	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
Modernizacja 9 kotłowni w budynkach gminnych, głównie w szkołach z zastosowaniem kotłów gazowych o wysokiej sprawności	powiat lubelski ⁴	r.b.d.	b.d.	b.d.
Suma			4 691 214,00 zł	
Modernizacja systemu energetycznego (kotłowni) i termomodernizacja budynku SP ZOZ w Krasnymstawie	Zakład - SP ZOZ, SP w Krasnymstawie		12 000 000,00 zł	Ekofundusz (28%) NFOŚiGW (15%) Środki własne SP ZOZ
b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
Suma		- zł	- zł	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

Edukacja ekologiczna i dostęp do informacji o środowisku	Edukacja ekologiczna realizowana w przedszkolach i szkołach (programy ekologiczne, konkursy, olimpiady)	Szkoły, Przedszkola, Gminy, Powiaty	Koszty [zł]		WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW
			970 000,00 zł	700 000,00 zł	
	b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
	II Powiatowy Konkurs Przyrodniczy "Z przyrodą za pan brat", Konkursy realizowane w szkołach	powiat świdnicki	r.b.d.	X	PFOŚiGW
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma			- zł	- zł	
	Edukacja ekologiczna społeczeństwa realizowana poprzez: kampanie informacyjno-edukacyjne, imprezy o tematyce ekologicznej konferencje, konkursy, zajęcia pozalekcyjne dla społeczeństwa	Powiaty, Media, OSP, Muzeum Nadwiślańskie, LODR, Stowarzyszenia, LFOŚN, LOP, Komunalne Związki Gmin, Inne jednostki	1 300 000,00 zł	1 400 000,00 zł	WFOŚiGW, Środki własne, PiGFOŚiGW, sponsorzy
	Zakup folderów "Walory przyrodnicze i kulturowe Powiatu Opolskiego"	powiat opolski	2 730,00 zł	X	Środki własne, PFOŚiGW
	Dotacja dla biblioteki publicznej na zakup książek i publikacji z zakresu ekologii i ochrony środowiska oraz organizowanie konkursów ekologicznych i wystaw		14 185,00 zł		Środki własne
	Szkolenie z zakresu ekologii				Środki własne
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	Powiatowy Sejmik Ekologiczny	powiat kraśnicki	8 678,22 zł	11 665,91 zł	Środki własne (50%), WFOŚiGW (50%)
	III i IV Edycja Konkursu ekologicznego "Cudze chwalice ..."		5 000,00 zł	5 000,00 zł	Środki własne
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	Stworzenie w urzędach systemu dostępu do informacji o środowisku	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	Zakup folderu o powiecie łukowskim	powiat łukowski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	Zakup 1000 egz. monografii przyrodniczej "Suszeł perełkowaty"	powiat świdnicki	X	r.b.d.	PFOŚiGW
	Udział w akcji "Sprzątanie Świata", "Piękna Wieś"	powiat lubelski ⁴	r.b.d.	b.d.	b.d.
Suma			47 259,13 zł		

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

	Rozbudowa ścieżek przyrodniczo- edukacyjnych, wykonanie tablic informacyjnych w PK i na szlakach turystycznych	Gminy, Powiaty, LODR	Koszty [zł]		Środki własne, WFOŚiGW
			120 000,00 zł	200 000,00 zł	
	Wyznaczenie szlaków rowerowych w ramach realizacji drugiego etapu pod nazwą "Dogonić czas - rowerowe spotkanie z przyrodą i kulturą", Widokowa platforma nad Chodelką, Ścieżka przyrodnicza Kleniewo ³	powiat opolski	32 000,00 zł		Środki własne, WFOŚiGW, Nadleśnictwo Kraśnik
	Uzupełnienie oznakowania szlaków rowerowych (zakup map, plansz, znaków informacyjnych) ²				
	Dofinansowanie "Poradnika po ścieżce przyrodniczej Kleniewo" ²				
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	Zwiększenie pozaprodukcyjnej funkcji lasów: ścieżki dydaktyczne, szlaki leśne	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	Środki własne, Nadleśnictwo Krasystaw
	Realizacja ścieżek rowerowych w mieście Łuków wzdłuż ul. Międzyrzeckiej	powiat łukowski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
	Suma		32 000,00 zł		
	Umieszczanie na stronach www Urzędu Marszałkowskiego, Starostw powiatowych i Urzędów Gmin/Miast programów ochrony środowiska i planów gospodarki odpadami	Marszałkowie, Starostowie, Prezydenci/Burmistrzowie/Wójtowie	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.
	b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
	Suma		- zł	- zł	
Poważne awarie	Usuwanie skutków awarii w przypadku nie ustalenia sprawy	Starostwa powiatowe	800,00 zł	-	Środki własne, w tym PFOŚiGW

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

		Koszty [zł]				
przemysłowe	b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.	
Suma			- zł	- zł		
Zasoby kopalin	Aktualizacja inwentaryzacji złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska dla obszaru województwa lubelskiego	Marszałek (Geolog Wojewódzki) Starostowie	-	-	Środki województwa,	
	Działania ciągle realizowane w ramach obowiązków Starostwa Powiatowego przy udziale WIOŚ, Sanepidu, ODR oraz gmin.	powiat opolski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.	
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.	
	Suma			- zł	- zł	
	Kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacja nielegalnych eksploatacji	Okręgowy Urząd Górniczy w Lublinie, Marszałek, Starostowie, Prowadzący eksploatację	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
	Działania ciągle realizowane w ramach obowiązków Starostwa Powiatowego przy udziale WIOŚ, Sanepidu, ODR oraz gmin.	powiat opolski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.	
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.		
b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.		
b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.		
Udokumentowano złoża kruszywa naturalnego Kawęczyn I w miejscowości Kawęczyn Nowa Osada, Gmina Godziszów złoża kruszywa naturalnego Michałówka w miejscowości Michałówka, Gmina Modliborzyce	powiat janowski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.		

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

		Koszty [zł]		
Wdrażanie i nadzorowanie przepisów wykonawczych i wytycznych z zakresu ochrony zasobów kopalnianych	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma		- zł	- zł	
Opracowanie kart informacyjnych obszarów prognostycznych występowania złóż kopalin	Marszałek, Starostowie	-	-	Środki powiatowe i gminne
b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma		- zł	- zł	
Opracowanie programu ochrony i zagospodarowania obszarów prognostycznych występowania kopalin	Marszałek, Starostowie	-	-	Środki powiatowe, Budżet państwa
b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma		- zł	- zł	
Rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych	Marszałek, Starostowie	Koszty po stronie koncesjonariuszy		Środki własne, Koszty po stronie Koncencariuszy
b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

		Koszty [zł]			
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
	Rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych kopalni pospolitych	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma			- zł	- zł	
Odpady	Zadania ogólne z zakresu gospodarki odpadami	W zależności od konkretnego zadania (patrz WPGO)	53 550,00 zł	18 170,00 zł	
	b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	„Zielona klasa przy Publicznej Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Zamoyskiego w Janowie Lubelskim. Zakup pojemników do segregacji odpadów” realizowane przez Publiczną Szkołę Podstawową z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Zamoyskiego w Janowie Lubelskim	powiat janowski	6 500,00 zł	X	PFOŚiGW
	b.d.	powiat krasnostawski	b.d.	b.d.	b.d.
	Edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami	powiat łukowski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
	b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
	b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
	Suma		6 500,00 zł	- zł	
	Zadania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi	W zależności od konkretnego zadania (patrz WPGO)	1 107 612,00 zł		fundusze UE, fundusze ochrony środowiska
	b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.	
b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.	
Selektywna zbiórka odpadów do pojemników o pojemności 1,5 m ³ , 2,5 m ³ z podziałem na: papier, tworzywo sztuczne, szkło, metal	powiat kraśnicki	r.b.d.	r.b.d.	b.d.	
b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.	
Monitorowanie składowisk odpadów komunalnych	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.	
Objęcie mieszkańców zbiórką odpadów, Likwidacja "dzikich" wysypisk, Monitoring eksploatacji składowisk odpadów	powiat łukowski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

		Koszty [zł]		
b.d.	powiat świdnicki	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma		- zł	- zł	
Zadania w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi (w tym odpady azbestowe)		W zależności od konkretnego zadania (patrz WPGO)		7 088 495,00 zł
				fundusze UE, fundusze ochrony środowiska
b.d.	powiat opolski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat zamojski	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat hrubieszowski ¹	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat kraśnicki	b.d.	b.d.	b.d.
b.d.	powiat janowski	b.d.	b.d.	b.d.
Przeprowadzenie szkoleń dla posiadaczy obiektów i odpadów zawierających azbest Monitoring i usuwanie azbestu Informacje w mediach dot. szkodliwości azbestu Utworzenie Powiatowych Punktów Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych Kampania promocyjno-informacyjna dla społeczeństwa i przedsiębiorców z zakresu gospodarki odpadami niebezpiecznymi	powiat krasnostawski	r.b.d.	r.b.d.	b.d.
b.d.	powiat łukowski	b.d.	b.d.	b.d.
Realizacja cyklu szkoleń w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest dla 150 osób	powiat świdnicki	r.b.d.	X	PFOŚiGW
b.d.	powiat lubelski ⁴	b.d.	b.d.	b.d.
Suma		- zł	- zł	

Nie wymienione powiaty nie przedstawiły Raportów

b.k.d. bez kosztów dodatkowych

r.b.d. realizowane, ale brak danych

b.d. brak danych

X nie realizowane

* koszt odnosi się tylko do zadań oznaczonych gwiazdką

1 dostarczone raporty z realizacji POŚ dla powiatu za lata 2004-2006

2 zadanie realizowane tylko w 2008 roku

3 zadanie realizowane tylko w 2007 roku

4 dostarczone raporty z realizacji POŚ dla powiatu za lata 2006-2007

Powyższa tabela powstała na podstawie analizy 9 raportów powiatowych (z 24 powiatów). Dane zawarte w omawianych raportach nie pozwoliły na dokładne określenie kosztów realizacji zadań, ponieważ nie zawierały takich informacji. Trudno było również na podstawie raportów określić dokładnie jakie zadania były realizowane przez powiaty.

Po zapoznaniu się z omawianymi raportami można stwierdzić, że powiaty w szczególności wywiązywały się w latach 2007-2008 z realizacji zadań:

- Rozbudowa ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych, wykonanie tablic informacyjnych w PK i na szlakach turystycznych
- Edukacja ekologiczna społeczeństwa realizowana poprzez: kampanie informacyjno-edukacyjne, imprezy o tematyce ekologicznej konferencje, konkursy, zajęcia pozalekcyjne dla społeczeństwa
- Modernizacja kotłowni w budynkach użyteczności publicznej (likwidacja kotłów węglowych) oraz budowa nowych systemów grzewczych z wykorzystaniem technologii przyjaznych środowisku
- Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i innych obiektów komunalnych
- Promocja programów rolnośrodowiskowych
- Realizacja ochrony lasów w oparciu o plany urządzania lasów i uproszczone plany urządzania lasów (w tym opracowanie brakujących oraz ich aktualizacja)
- Zalesianie gruntów prywatnych (w tym grunty nieużytkowane rolniczo i grunty rolne)

4. WSKAŹNIKI WDRAŻANIA PROGRAMU I WSKAŹNIKI MONITOROWANIA

Podstawą właściwego systemu oceny realizacji Programu jest dobry system sprawozdawczości, oparty na wskaźnikach (miernikach) stanu środowiska i zmiany presji na środowisko, a także na wskaźnikach świadomości społecznej. Poniżej zaproponowano istotne wskaźniki efektywności Programu.

W oparciu o analizę wskaźników Zarząd Województwa będzie mógł oceniać skuteczność realizacji Programu, a wnioski z tej oceny będą brane pod uwagę przy cyklicznej jego weryfikacji.

Tabela 4.-1. Wskaźniki wdrażania programu.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
Wskaźniki presji						
1.	Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych	tys. Mg	6,68	5,46	4,74	3,38
2.	Emisja zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych:	tys. Mg				
	- ogółem		5 287,94	5 078,59	5 290,92	4 905,34
	- dwutlenek siarki		19,04	18,58	18,83	15,64
	- tlenki azotu		11,08	9,87	10,52	9,61
	- tlenek węgla		6,94	7,07	7,66	6,31
	- dwutlenek węgla		5 249,65	5 041,54	5 252,37	4 872,36
3.	Całkowita emisja metali ciężkich z zakładów szczególnie uciążliwych	kg				
	- arsen		1 612	b.d.	b.d.	b.d.
	- chrom		1 624	b.d.	b.d.	b.d.
	- cynk		42 471	b.d.	b.d.	b.d.
	- kadm		2 494	b.d.	b.d.	b.d.
	- miedź		9 280	b.d.	b.d.	b.d.
	- nikiel		13 793	b.d.	b.d.	b.d.
	- ołów		15 534	b.d.	b.d.	b.d.
	- rtęć		1 068	b.d.	b.d.	b.d.
4.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	Ilość osób w tys.	1104553	1128221	1139954	b.d.
5.	Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia	%	97,75	97,66	97	b.d.
6.	Ścieki nieczyszczone odprowadzone siecią kanalizacyjną do wód powierzchniowych lub do ziemi	dam ³	1 596,30	1 635,60	1 950,10	b.d.
7.	Odpady zebrane w ciągu roku:	Mg				
	- komunalne		312 672,43	364 737,78	374 398,47	b.d.
	- przemysłowe					
8.	Tereny zieleni ogólnodostępne i osiedlowe:					
	- parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej	ha	2 696,30	2 897,40	2 916,20	2 994,90
	- zieleń uliczna	ha	544,1	559,7	561,4	567,4
	- tereny zieleni osiedlowej	ha	213,7	216,5	215,9	240,8
	- żywopłoty	m	322 845	354 005	354 429	320 542
9.	Powierzchnia użytków rolnych:	ha				
	- ogółem		1700414	b.d.	b.d.	b.d.
	- grunty orne		1330544	b.d.	b.d.	b.d.
	- sady		47271	b.d.	b.d.	b.d.
	- łąki		250203	b.d.	b.d.	b.d.
	- pastwiska		72396	b.d.	b.d.	b.d.
10.	Zużycie nawozów sztucznych NPK	kg na 1 ha użytków rolnych	99,5	121,6	113,6	124,7
11.	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	hm ³	b.d.	407,94	375,5	b.d.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
12.	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	hm ³	333,8	355,1	353, 4	b.d.
13.	Zużycie wody na cele produkcyjne ogółem i w obiegach zamkniętych	hm ³	107, 97	120 (8,5 % w obiegach zamkniętych)	122, 82	b.d.
Wskaźniki stanu						
	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu:					
	- BZT ₅	Mg	597 102	611 156	485 452	b.d.
	- ChZT		3 053 394	3 504 457	3 115 977	b.d.
	- zawiesina		973 025	1 115 258	881 273	b.d.
	- azot ogólny		1 112 710	1 096 561	843 654	b.d.
	- fosfor ogólny		243 753	120 167	86 884	b.d.
	Liczba stref o klasie C kryterium ochrony zdrowia			4		4
	Liczba stref o klasie B kryterium ochrony zdrowia			0		0
	Powierzchnia gruntów leśnych:					
	- ogółem	ha	342 025,00	343 421,90	343 675,20	343 498,00
	- lasy ogółem		341 065,20	342 450,70	342 672,20	342 454,60
	- grunty leśne publiczne		321 274,10	322 860,50	322 945,80	323 045,30
	- grunty leśne prywatne		218 901,90	222 210,80	224 333,80	224 869,00
	Klasyfikacja jakości wód powierzchniowych – procentowy udział punktów pomiarowych w danej klasie					
	I	%	b.d.	-	-	b.d.
	II	%	b.d.	-	-	b.d.
	III	%	b.d.	16,7	7,2	b.d.
	IV	%	b.d.	59,4	76,3	b.d.
	V	%	b.d.	23,9	16,5	b.d.
	Klasyfikacja jakości wód podziemnych – procentowy udział punktów pomiarowych w danej klasie					
	I	%	2,5	3,3	4,9	b.d.
	II	%	42,5	28,4	27,9	b.d.
	III	%	25	50	46	b.d.
	IV	%	30	15	18	b.d.
	V	%	-	3,3	3,3	b.d.
Wskaźniki reakcji						
	Komunalne oczyszczalnie ścieków:					
	- mechaniczne	szt.	13	10	11	0
	- biologiczne		187	202	206	0
	- z podwyższonym usuwaniem biogenów		22	27	29	b.d.
	Procentowy udział ścieków przemysłowych i komunalnych oczyszczanych w ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia	%	97,75	97,66	97,00	b.d.
	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska przeznaczone na:	tys. zł				
	- ogółem		193498,2	256761,9	213915,6	b.d.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
	- gospodarkę wodną		100059,3	76797,9	80418,9	b.d.
	- zmniejszenie hałasu i wibracji		5,7	787,6	137,0	b.d.
	- ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu		898,1	46,6	71,7	b.d.
	- ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu		31693,0	62043,0	39172,0	b.d.
	- gospodarkę ściekową i ochronę wód		146828,5	181932,7	158247,2	b.d.
	- gospodarkę odpadami		13155,9	10008,4	12212,1	b.d.
	Obszary prawnie chronione:					
	- ogółem		572 275,80	570 421,60	570 425,10	570 428,40
	- parki narodowe		18 245,10	18 245,00	18 245,00	18 247,10
	- rezerваты przyrody		11 549,50	11 549,50	11 549,60	11 549,60
	- parki krajobrazowe		241 184,20	241 182,00	241 182,00	241 182,00
	- obszary chronionego krajobrazu		303 678,60	301 987,60	301 992,70	301 992,70
	- użytki ekologiczne		7 254,40	7 093,50	7 093,50	7 093,50
	- stanowiska dokumentacyjne		4,5	4,5	4,5	4,5
	- zespoły przyrodniczo - krajobrazowe		768,8	768,8	768,8	768,8
	- pomniki przyrody	szt.	1 547	1 554	1 495	1 478
	Powierzchnia terenów objęta formami prawnej ochrony obszarowej	ha	572 275,8	570 421,6	570 425,1	570 428,4
	Powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji	ha	3 445	3 311	3 347	b.d.
	Użytkowanie lasów					
	- odnowienia	ha	2 729,50	2 808,80	2 473,70	2 122,70
	- zalesienia		637,7	639,8	548,5	256,1
	Lesistość	%	22,3	22,5	22,6	22,6
Wskaźniki świadomości społecznej						
	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska wg oceny jakościowe			średni		
	Ilość i jakość inwentaryzacji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców			b.d.		
	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych			b.d.		

4.1. Efekty ekologiczne realizacji Programu

W wyniku realizacji poszczególnych zadań wynikających z Programu nastąpiły korzystne zmiany w środowisku. Ogólnie można stwierdzić, że:

- Nastąpiła poprawa jakości wód przeznaczonych do celów pitnych dzięki budowie i modernizacjom stacji uzdatniania wody
- Dzięki budowie i modernizacji oczyszczalni ścieków zmniejszeniu uległy ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu

- Poprawiła się jakość wód powierzchniowych i podziemnych
- Dzięki inwestycjom realizowanym w poszczególnych zakładach zmniejszyła się ilość zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych
- Sukcesywnie zwiększa się ilość mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków
- Zwiększa się świadomość mieszkańców w zakresie zasad związanych z potrzebą racjonalnego korzystania ze środowiska
- Zwiększyła się powierzchnia terenów zieleni, obszarów prawnie chronionych oraz terenów objętych formami prawnej ochrony obszarowej

4.2. Wskaźniki monitorowania

Monitoring wdrażania Programu oznacza, że regularnie oceniane i analizowane będą:

- stopień wykonania działań,
- stopień realizacji przyjętych celów,
- rozbieżność pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- przyczyny tych rozbieżności.

Wskaźniki monitorowania są pomocne w śledzeniu zmian w środowisku, określaniu tendencji tych zmian (wzrost, spadek) na przestrzeni kilku lat. Pokazują zagrożenia dla środowiska naturalnego, dzięki tym wskaźnikom można łatwiej wychwycić zagrożenia i określić konieczne przedsięwzięcia w celu eliminacji zagrożeń.

Tabela 4.-2. Zmiany w stanie środowiska województwa lubelskiego 2004-2008 – zestawienie porównawcze.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
1.	Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych:	tys. Mg				
	- pyły		6,68	5,46	4,74	3,38
	- dwutlenek siarki		19,04	18,58	18,83	15,64
	- tlenki azotu		11,08	9,87	10,52	9,61
	- tlenek węgla		6,94	7,07	7,66	6,31
	- dwutlenek węgla		5 249,65	5 041,54	5 252,37	4 872,36
	- metan		0,084	0,09	0,09	0,10
2.	Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji:	tys. Mg				
	- pyłowe		424,62	378,67	482,43	327,88
	- gazowe		186,33	206,54	215,11	213,88

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
3.	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności:	dam ³				
	- ogółem		333 773,3	355 119,6	353 420,2	b.d.
	- przemysł		107 970	123 117	122 827	b.d.
	- rolnictwo i leśnictwo		157 883	161 290	160 898	b.d.
	- gospodarstwa domowe		56 747,7	59 044,5	58 124,8	b.d.
	- eksploatacja sieci wodociągowej		67 920,3	70 712,6	69 695,2	b.d.
4.	Komunalne oczyszczalnie ścieków:	szt.				
	- oczyszczalnie mechaniczne		13	10	11	b.d.
	- oczyszczalnie biologiczne		187	202	206	b.d.
	- oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów		22	27	29	b.d.
5.	Przepustowość komunalnych oczyszczalni ścieków (wg projektu):	m ³ /dobę				
	- oczyszczalnie mechaniczne		614	484	509	b.d.
	- oczyszczalnie biologiczne		226 953	202 642	73 582	b.d.
	- oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów.		128 735	152 097	269 213	b.d.
6.	Ścieki oczyszczane w komunalnych oczyszczalniach ścieków:	dam ³ /rok				
	- odprowadzane ogółem		50 683,30	51 517,60	52 027,10	b.d.
	- oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi		58 459	60 729	60 460	b.d.
	- oczyszczane razem		49 087	49 882	50 077	b.d.
	- oczyszczane mechanicznie		67	50	49	b.d.
	- oczyszczane biologicznie		32 271	30 465	8 969	b.d.
	- oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów.		16 749	19 367	41 059	b.d.
7.	Ludność obsługiwana przez komunalne oczyszczalnie ścieków:	Ilość osób				
	- ogółem		1 104 553	1 128 221	1 139 954	b.d.
	- mechaniczne		2 960	2 145	2 292	b.d.
	- biologiczne		697 627	665 205	261 723	b.d.
	- z podwyższonym usuwaniem biogenów.		403 966	460 871	875 939	b.d.
8.	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu:	kg/rok				
	- BZT5		597 102	611 156	485 452	b.d.
	- ChZT		3 053 394	3 504 457	3 115 977	b.d.
	- zawiesina		973 025	1 115 258	881 273	b.d.
	- azot ogólny		1 112 710	1 096 561	843 654	b.d.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
	- fosfor ogólny.		243 753	120 167	86 884	b.d.
9.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności:	%				
	- ogółem		50,55	51,93	52,62	b.d.
	- miasta		93,45	94,09	94,91	b.d.
	- wieś		12,99	15,09	15,78	b.d.
10.	Przemysłowe oczyszczalnie ścieków:	szt.				
	- mechaniczne		17	16	16	16
	- chemiczne		8	7	8	4
	- biologiczne		60	56	52	46
	- z podwyższonym usuwaniem biogenów.		2	2	2	2
11.	Przepustowość przemysłowych oczyszczalni ścieków (wg projektu):	m ³ /dobę				
	- mechaniczne		61 518	57 808	57 665	63 525
	- chemiczne		30 994	30 889	31 089	23 465
	- biologiczne		49 377	49 078	46 455	44 521
	- z podwyższonym usuwaniem biogenów.		2 640	2 640	2 640	2 640
12.	Wodociągi:					
	długość czynnej sieci rozdzielczej	km	17 151,60	17 940,60	18 274,10	18 610,80
	- połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	tys. szt.	307 206	317 729	324 217	332 801
	- woda dostarczona gospodarstwom domowym,	dam ³	56 747,70	59 044,50	58 124,80	57 799,20
	- ludność korzystająca z sieci wodociągowej.	Ilość osób	1 713 904	1 720 458	1 722 998	b.d.
13.	Kanalizacja:					
	- długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	3 183,10	3 652,30	3 841,30	3 979,70
	- połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	tys. szt.	71 917	81 463	86 479	90 527
	- ścieki odprowadzone	dam ³	50 683,30	51 517,60	52 027,10	50 811,10
	- ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej.	Ilość osób	968 429	987 436	994 093	b.d.
14.	Odpady komunalne zebrane w ciągu roku:	Mg				
	- ogółem		312 672,43	364 737,78	374 398,47	b.d.
	- makulatura		2 519,00	5 323,20	6 754,10	b.d.
	- szkło		1 419,70	4 413,00	4 561,30	b.d.
	- tworzywa sztuczne		665,7	1 819,90	1 737,60	b.d.
	- metale.		232,8	365,8	252,6	b.d.
	- tekstylia		571,9	1 014,50	1 148,90	b.d.
	- niebezpieczne		2,8	6,3	20,6	b.d.
	- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne		b.d.	12	90,4	b.d.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
	wielkogabarytowe		b.d.	372,6	640,4	b.d.
	biodegradowalne		b.d.	b.d.	1 350,40	b.d.
15.	Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej. Obszary prawnie chronione:					
	- ogółem	ha	572 275,80	570 421,60	570 425,10	570 428,40
	- parki narodowe		18 245,10	18 245,00	18 245,00	18 247,10
	- rezerваты przyrody		11 549,50	11 549,50	11 549,60	11 549,60
	- parki krajobrazowe		241 184,20	241 182,00	241 182,00	241 182,00
	- obszary chronionego krajobrazu		303 678,60	301 987,60	301 992,70	301 992,70
	- użytki ekologiczne		7 254,40	7 093,50	7 093,50	7 093,50
	- stanowiska dokumentacyjne		4,5	4,5	4,5	4,5
	- zespoły przyrodniczo krajobrazowe,		768,8	768,8	768,8	768,8
	- pomniki przyrody	szt.	1 547	1 554	1 495	1 478
16.	Powierzchnia gruntów leśnych:					
	- lasy publiczne ogółem	ha	342 025,00	343 421,90	343 675,20	343 498,00
	- lasy publiczne Skarbu Państwa		341 065,20	342 450,70	342 672,20	342 454,60
	- lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych		321 274,10	322 860,50	322 945,80	323 045,30
	- lasy prywatne		218 901,90	222 210,80	224 333,80	224 869,00
17.	Powierzchnia gruntów nieleśnych zalesionych i przeznaczonych do zalesienia:					
	- zalesienia ogółem	ha	637,7	639,8	548,5	256,1
	- zalesienia lasy publiczne ogółem		182,7	99,9	34,2	25,6
	- zalesienia lasy publiczne Skarbu Państwa		178,7	99,9	34,2	25,6
	- zalesienia lasy publiczne Skarbu Państwa w Zarządzie Lasów Państwowych		148,8	99,9	34,2	25,6
	- zalesienia lasy prywatne ogółem		455	539,9	514,3	230,5
	- grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia ogółem		555,1	431,2	544,4	536,3
	- grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia w zarządzie Lasów Państwowych.		119,8	49,9	50,3	46,2
18.	Tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowe:					
	- parki spacerowo-wypoczynkowe	szt.	53	61	63	72
	- zieleńce	szt.	483	493	496	492

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
	- tereny zieleni osiedlowej	ha	213,7	216,5	215,9	240,8
19.	Użytki rolne:	ha				
	- ogółem		1 700 414	b.d.	b.d.	b.d.
	- grunty orne		1 330 544	b.d.	b.d.	b.d.
	- sady		47 271	b.d.	b.d.	b.d.
	- łąki		250 203	b.d.	b.d.	b.d.
	- pastwiska.		72 396	b.d.	b.d.	b.d.
20.	Zużycie nawozów sztucznych:	kg na 1 ha użytków rolnych				
	- ogółem (NPK),		99,5	121,6	113,6	124,7
	- azotowe (N),		53,8	56,4	57,4	61
	- fosforowe (P2O5),		20,4	30,9	25	29,4
	- potasowe (K2O).		25,3	34,3	31,2	34,3
21.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska przeznaczone na:	tys. zł				
	- ogółem		193498,2	256761,9	213915,6	b.d.
	- gospodarkę wodną		100059,3	76797,9	80418,9	b.d.
	- zmniejszenie hałasu i wibracji		5,7	787,6	137,0	b.d.
	- ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu		898,1	46,6	71,7	b.d.
	- ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu		31693,0	62043,0	39172,0	b.d.
	- gospodarkę ściekową i ochronę wód		146828,5	181932,7	158247,2	b.d.
	- gospodarkę odpadami		13155,9	10008,4	12212,1	b.d.

5. NAKŁADY NA REALIZACJĘ PROGRAMU

Poniżej, w formie tabelarycznej, zostały przedstawione koszty realizacji Programu w latach 2007-2008. z podziałem na cele.

Tabela 5.-1. Nakłady finansowe na realizację Program poniesione w latach 2007-2008.

Cele główne	Cele szczegółowe	Poniesione koszty w 2007 w tys. zł	Poniesione koszty w 2008 w tys. zł	Szacunkowe koszty w 2007-2008 w tys. zł
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowania zasobów przyrody	Przyroda i krajobraz	521,65	995,90	3 071,00
	Zieleń miejska	643,33	2 125,48	4 850,00
	Lasy	6 944,80	6 255,30	7 700,00
	Gleby	8,00	10,50	16 910,00
	Zasoby kopalin	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.
Razem		8 117,78	9 387,18	32 531,00
Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii	Ochrona przed powodzią i suszą	5 008,00	1 406,50	119 832,00
Razem		5 008,00	1 406,50	119 832,00
Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	Zarządzanie zasobami wodnymi – przedsięwzięcia pozainwestycyjne	308,80	574,00	1 817,00
	Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia pozainwestycyjne	31,26	55,99	3 236,00
	Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia inwestycyjne zlewnia Bugu	11 896,50	10 855,99	150 216,00
	Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia inwestycyjne zlewnia Wieprza	75 837,60	51 436,90	195 994,00
	Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia inwestycyjne zlewnia Wisły	10 416,50	5 811,60	45 480,00
	Gospodarka wodno-ściekowa – przedsięwzięcia inwestycyjne Zlewnia Sanu i Sanny	3 064,40	2 515,60	47 275,00

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2007-2008

Cele główne	Cele szczegółowe	Poniesione koszty w 2007 w tys. zł	Poniesione koszty w 2008 w tys. zł	Szacunkowe koszty w 2007-2008 w tys. zł
	Przedsięwzięcia w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowane przez podmioty gospodarcze	238,00	14 115,10	10 369,00
	Powietrze atmosferyczne – przedsięwzięcia pozainwestycyjne	106,80	101,20	714,00
	Powietrze atmosferyczne – przedsięwzięcia inwestycyjne	9 671,30	20 601,60	878 303,00
	Odpady	wg PGO	wg PGO	wg PGO
	Koszty budowy, modernizacji i budowy zakładów zagospodarowania odpadów	wg PGO	wg PGO	wg PGO
	Hałas – przedsięwzięcia pozainwestycyjne	4,20	4,80	380,00
	Hałas – przedsięwzięcia inwestycyjne	b.d.	b.d.	1 600,00
	Pola elektromagnetyczne – przedsięwzięcia pozainwestycyjne	4,20	4,80	b.k.d.
	Poważne awarie przemysłowe – przedsięwzięcia pozainwestycyjne	b.d.	b.d.	b.k.d.
	Poważne awarie przemysłowe – przedsięwzięcia inwestycyjne	b.d.	b.d.	24 800,00
Razem		111 579,56	106 077,58	1 360 184,00
Zagadnienia systemowe	Edukacja ekologiczna	655,50	624,20	5 919,00
	Dostęp do informacji o środowisku	52,20	153,00	251,00
Razem		707,70	777,20	6 170,00
Razem cele I - IV		125 413,04	117 648,46	1 518 717,00

6. PODSUMOWANIE

Niniejszy raport służy ocenie zadań zrealizowanych w latach 2007-2008 wynikających ze zaktualizowanego „Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015” przyjętego Uchwałą Nr XXV/435/08 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 października 2008 r. Zawiera on syntetyczne i usystematyzowane informacje na temat działań, jakie zostały podjęte w województwie lubelskim w zakresie ochrony środowiska. W Raporcie zaprezentowano, jakie działania zostały podjęte przez poszczególne jednostki administracyjne i podmioty gospodarcze, ich rezultaty oraz poniesione nakłady finansowe.

W raporcie przedstawiono również przegląd działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, jakie zostały podjęte w latach 2007-2008 w poszczególnych powiatach w związku z realizacją „Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015”.

Trzeba zaznaczyć, że nie istnieje modelowa, ustandaryzowana metoda oceny realizacji wojewódzkich programów ochrony środowiska. Ustawodawca nie określił, jakie elementy mają składać się na zawartość Raportu. Z kolei nakładając na samorządy województw obowiązek sporządzenia raportów, nie zobowiązał innych podmiotów do przekazywania niezbędnych danych. W efekcie proces pozyskiwania danych oparty jest na dobrowolności, co wpływa na obniżenie jakości danych. Informacje do Raportu były zbierane w drodze ankietyzacji jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych oraz innych instytucji publicznych związanych z realizacją programu. Każdy podmiot otrzymał listę działań, które zostały mu przypisane w programie ochrony środowiska. Ponieważ znaczny odsetek podmiotów, do których wysłano ankietę, nie udzieliło na nie odpowiedzi, a odpowiedzi nie zawierały wszystkich informacji, należy przyjąć, że w Raporcie mogły zostać ujęte nie wszystkie działania z zakresu ochrony środowiska realizowane na terenie województwa lubelskiego. W celu uzyskania pełniejszego obrazu, tego co w województwie lubelskim zostało zrobione w latach 2007-2008, a wpisywałoby się w realizację programu ochrony środowiska województwa lubelskiego, do opracowania Raportu wykorzystano informacje zawarte w:

- „Sprawozdaniu z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej za rok 2007”,
- „Sprawozdaniu z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki wodnej wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym za rok 2008”,
- Statystyce GUS,

- „Raportie o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2008 roku” opublikowanym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie,
- „Raportie o stanie środowiska województwa lubelskiego w latach 2006-2007” opublikowanym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie,
- Sprawozdaniach powiatowych z realizacji Programów Ochrony Środowiska.

Należy również zaznaczyć, że do czasu przygotowania niniejszego Raportu Urząd Statystyczny nie opublikował części danych za 2008 rok, w związku z tym w Raporcie brak jest części informacji za ten okres. Zaleca się, aby do danych, zwłaszcza dotyczących kosztów, podchodzić w sposób krytyczny i traktować je raczej jako zobrazowanie skali prowadzonych działań, a nie dokładnych kwot jakie zostały na nie wydane.

7. WNIOSKI

Łącznie w Programie zaplanowano do realizacji w latach 2007-2008 232 działania w ramach 24 celów szczegółowych. W latach 2007-2008 było realizowanych, tzn. rozpoczętych, kontynuowanych lub zakończonych 114 działań (49 %). Nie wdrożono 8 działań (3,6 %).

Działania zakończone dotyczą:

- Aktualizacji planu ochrony Poleskiego Parku Narodowego
- Ochrony ekosystemów Poleskiego PN
- Dokumentacji do utworzenia nowych obszarów chronionych w województwie lubelskim
- Wykonywania zabiegów ochronnych w rezerwach przyrody
- Zabiegów pielęgnacyjnych zabytkowej alei drzew uznanej jako pomnik przyrody w pasie drogowym drogi wojewódzkiej Nr 830 w Tomaszowicach
- Aktywnej ochrony koni biłgorajskich w zachowawczej hodowli w m. Szklarnia
- Czynnej ochrony żółwia błotnego w parkach Zespołu Parków Krajobrazowych Polesia
- Czynnej ochrona siedlisk kolonii susłów perełkowanych na obszarze Natura 2000 „Świdnik” oraz inwentaryzacji kolonii susła perełkowego w 2008 r. w ramach projektu „Ochrona stanowisk susła perełkowanego w Polsce”
- Odtworzenia populacji bażanta na terenach poszczególnych obwodów łowieckich i introdukcji bażantów
- Introdukcji kuropatw na terenie działania dziesięciu kół łowieckich woj. lubelskiego
- Czynnej ochrony głuszca
- Leczenia, rehabilitacji i utrzymania ptaków dzikich ze schorzeniami chirurgicznymi i innymi schorzeniami przebywających w Ośrodku rehabilitacji ptaków dziko żyjących”
- Uwzględniania zapisów „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa” w zakresie ochrony terenów otwartych, tożsamości krajobrazu, kształtowania zabudowy - w studiach kierunków i uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gmin i m.p.z.p.
- Zbiornika wodnego Nielisz
- Zbiornika Mytycze - zabudowa wyrw w skarpie odwodnej m. Rozkopaczew, Gm. Ostrów Lubelski

- Budowy zbiornika wodnego Biszczka-Żary
- Budowy zbiornika małej retencji w m. Natalin
- Budowy zbiornika wodnego małej retencji „NIWA” w m. Sawin
- Budowy zbiornika wodnego w Skorczykach
- Remontu i modernizacji zbiornika wodnego w Jaślikowie
- Budowy zbiornika małej retencji Konstantynów
- Utrzymania rzek Wieprz, Bystrzyca, Bug graniczny (udrażnianie koryt, zabezpieczanie brzegów)
- Modernizacji zbiornika wodnego Krzcień
- Remontu i modernizacji pompowni Terespol, Komarne
- Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej
- Realizacji programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminie Ludwin
- Realizacji programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminie Komarówka Podlaska
- Budowy polsko-białorusko-ukraińskiej polityki wodnej w zlewni Bugu projekt w ramach programu INTERREG IIIA
- Opracowania projektu technicznego dla kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej w transgranicznym obszarze gminy Włodawa
- Projektów w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w zlewni Wieprza
- Modernizacji stacji uzdatniania wody
- Zakupu płuczki do pora z zamkniętym obiegiem wody przez Polski Ogród Sp. z o. o. w Rykach
- Opracowania programów ochrony powietrza dla stref: Aglomeracja Lubelska, powiat m. Zamość, powiat m. Chełm, powiat m. Biała Podlaska
- Zakupu analizatora spalin przez Łęczyńską Energetykę Sp. z o.o. w Bogdance
- Budowy kotłowni opalanej słomą o mocy 1,2 MW w Gminie Janów Podlaski
- Przystosowania autobusów miejskich do zasilania gazem ziemnym wraz z zamontowaniem silnika spełniającego normę Euro 4
- Opracowania mapy akustycznej i programu ochrony przed hałasem dla m. Lublina

- Kontynuowania kontroli przestrzegania dopuszczalnej emisji hałasu z obiektów działalności gospodarczej i przemysłowej
- Prowadzenia cyklicznych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych oraz prowadzenia rejestru o terenach na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (art. 124 ustawy POS)
- Bieżącego nadzoru nad zakładami zwiększonego i dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR, ZZR) oraz aktualizacji rejestru tych zakładów
- Udziału pracowników Dep. Rolnictwa i Środowiska Urzędu Marszałkowskiego oraz pracowników Wydz. OSiR Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w szkoleniach, kursach, konferencjach z zakresu ochrony środowiska
- Wydania raportu o stanie środowiska województwa lubelskiego: za lata 2006-2007 i za rok 2008
- Wykonania tablicy świetlnej informującej o stanie zanieczyszczenia powietrza na terenie województwa lubelskiego ze szczególnym uwzględnieniem miasta Lublina
- Zakupu modułu do umieszczania danych o środowisku on-line w internecie

Realizacja większości rozpoczętych działań określonych w Programie jest długofalowa, to znaczy, że przedsięwzięcia te są działaniami ciągłymi (corocznymi) albo ich realizacja może być zakończona dopiero w następnych latach.

W latach 2007-2008 nie wdrożono następujących działań:

- Opracowanie planów ochrony rezerwatów przyrody
- Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Pojezierze Łęczyńskie”
- Plan ochrony Kazimierskiego Parku Krajobrazowego
- Wzmocnienie procesu wdrażania sieci Natura 2000 w województwie lubelskim
- Ochrona obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Lasy Parczewskie” oraz „Lasy Strzeleckie”
- Opracowanie „Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie lubelskim w latach 2008-2015”
- Promocja wśród rolników korzyści z zachowania drobno przestrzennych form krajobrazowych (np. miedz, zadrzewień śródpolnych, oczek wodnych, torfowisk, itp.)
- Odbudowa zbiornika w m. Dratów, Gm. Ludwin

Wśród zidentyfikowanych czynników braku postępów w realizacji niektórych działań można wymienić trudną sytuację budżetową państwa i samorządów lokalnych. Jako szczególnie ważne działanie do wdrożenia należy uznać wzmocnienie etatowe służb wojewódzkiej inspekcji ochrony środowiska.

Ocena wpływu realizacji Programu na stan środowiska, wielkość presji wywieranej na ten stan i skuteczność działań ochronnych, wykonana na podstawie analizy zmian wartości przyjętych wskaźników wdrażania i monitorowania Programu wskazuje na sukcesywny postęp

w poprawie stanu środowiska. Można zidentyfikować pozytywne trendy w zakresie:

- zmniejszenia emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych,
- zwiększenia liczby ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków zarówno w miastach, jak i na wsiach (co jest związane z budową i modernizacją oczyszczalni i systemów kanalizacyjnych),
- zwiększenia ilości oczyszczanych ścieków przemysłowych i komunalnych,
- zwiększenia długości czynnej sieci kanalizacyjnej,
- zmniejszenia zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, przy jednoczesnym zwiększeniu długości czynnej sieci wodociągowej i liczby ludności korzystającej z sieci wodociągowej,
- zwiększenia powierzchni gruntów leśnych,
- zwiększenia powierzchni zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej oraz ulicznej,
- zwiększenia obszarów prawnie chronionych w systemie krajowym,
- zwiększenia ilości sortowanych odpadów komunalnych.

Niepokojące są jednak trendy negatywne w postaci:

- zwiększenia ilości odpadów stałych komunalnych i przemysłowych,
- zwiększenia ilości ścieków nieczyszczonych odprowadzanych siecią kanalizacyjną do wód powierzchniowych lub do ziemi,
- zmniejszenia ilości wód powierzchniowych klasy III.

Jak wynika z analizy zrealizowanych zostało ok. 50% działań zaplanowanych w Programie. Mimo to pozostaje konieczność zintensyfikowania działań w kolejnych latach w celu osiągnięcia istotnego postępu w poprawie stanu środowiska, wzmocnienia instytucjonalnego i bezpieczeństwa ekologicznego. Szczególnie dotyczy to przedsięwzięć,

które mają pośredni lub bezpośredni wpływ na polepszenie niekorzystnych trendów zaobserwowanych podczas analizy wskaźników wdrażania i monitorowania Programu. Duże znaczenie w tym zakresie mają:

- zwiększenie środków finansowych na działania środowiskowe wyznaczone w Programie.
- kontynuacja działań na rzecz poprawy efektywności wykorzystania energii i jej pozyskiwania ze źródeł odnawialnych.
- kontynuacja działań zmierzających do poprawy stanu wód powierzchniowych i podziemnych zarówno pod względem jakościowym jak i ilościowym;
- zwiększenie intensywności zalesień i zadrzewień, a także zwiększenie powierzchni zieleni na terenach zurbanizowanych.